वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

VOL. XVIII AKOLA MONDAY OCTOBER 6 1884. NO

वर्ष १८ अकोला सोमवार तारीख ६ माहे अक्टोबर सन १८८४ इ० अंक

वऱ्हाडसमाचाराची किंमत.

	रु०
वर्षाची आगाऊ	५
सहामाही ,,	३
साल अखेर	७
किरकोळ अंकास	८४

डांक हांशील.

वर्षाचे आगाऊ	८१३
सहामाही	८८
साल अखेर	१८८

नवीन वर्गणीदार होऊं इच्छिणारे लोकां कडून आगाऊ वर्गणी यावी ह्मणजे पत्र सुरू केलें जाईल.

नोटिसीबद्दल.

१० ओळींचे आंत	१
१० ओळींपुढें दर ओळीस	८१८६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	८१
इंग्लिश लिपींत दर ओळीस	८४
,, ,, दुसरे खेपेस	८३

तयार आहे.

हिंदुधर्म शास्त्र- भाग १ व २

(दुसरी आवृत्ति)

नामदार रा. सा. वि. ना. मंडलीक सी. एस आय० यांचें

किंमत ८ रुपये व हांशील आठआणे.

पत्रें (किंमतीसुद्धां) ग्रंथकार यांस मुंबईस पाठवावीं.

सदरील पुस्तकें आमचे छापखान्यांत विक्री साठीं ठेविलीं आहेत.

व. स. वर्तें.

स्त्री पुरुष तुलना.

साहसी कोण? पुरुष किंवा स्त्रिया?

हा सुरस निबंध सौ० ताराबाई शिंदे यांनीं रचिला आहे. पुस्तकें पुणें येथें श्रीशिवाजी छापखान्यांत व वऱ्हाडांत बुलढाणें एथील रा० रा० बापुजी हरी शिंदे हेड क्लार्क मि० डे० कमिशनर यांजकडेस व अकोलें एथें वऱ्हाड समाचार छापखान्यांत विकत मिळती ल. किंमत नऊ आणे पुस्तक घेणारांस टपा-लहसील पडणार नाहीं. पैसे पाठविणारानें तिकिटें सुद्धां पाठवावीं.

गजकरणाचें औषध.

आमचे छापखान्यांत गजकरणाचे औषधाच्या डब्या विकावयास आल्या आहेत हें औषध खात्रीचें असून या पासून गुण लवकर येतो. लावतांनां आग मुळींच होत नाहीं औषध थंड पाण्यांत भिजवून गंधाचे उटी प्रमाणें पातळ करून स्नान केल्या नंतर लावावें किंमत ८६ आणे.

हे औषध गजकरण शिवायकरून खरूज नायटे यांजवरही चांगलें प्रकारें लागू होतें.

या गजकरणाच्या औषधाच्या डब्या २ वर्षांपूर्वीं आमचे छापखान्यांत विक्रीकरितां होत्या व त्यांपासून पुष्कळांस गुणही आला. परंतु अलीकडे सदहू औषधीच्या डब्या आमचे जवळ शिल्लक नव्हत्या व तेणेंकरून या रोगानें पिडलेली गिऱ्हाइकें परत गेली ह्मणून आह्मीं या औषधाच्या डब्या मुद्दाम आणिल्या आहेत.

वऱ्हाडसमाचार

मित्ती आश्विन वद्य २ शके १८०६

गेल्या महिन्यापासून मुंबई येथें 'ज्ञानदीप' ह्या नांवाचे एक नवीन मासिक पुस्तक निघूं लागलें आहे त्याची एक प्रत आम्हांकडेस आली आहे तिचा आम्ही आदर पूर्वक स्वीकार करितों. आपल्या देशांतील वर्तमान पत्रांच्या संख्येच्या मानानें मासिक पुस्तकांची संख्या फारच कमी आहे म्हणून ज्यांत निरनिराळ्या शास्त्रीय विषयांचें विवेचन होईल अशा मासिक पुस्तकांची वास्तविक अवश्यकता आहे. सदहू पुस्तका मध्यें येणाऱ्या विषयांचे दिग्दर्शन करण्यांत आपल्या उपोद्घातांत केलें आहे त्यावरून हें पुस्तक तसल्या प्रकारचें लोकांच्या उपयोगीं पडावें असा त्याचा हेतु आहे असें दिसतें. ह्या पुस्तकांत येणारा मुख्य विषय ह्मटला ह्मणजे परमार्थ ज्ञान हा होय. हा विषय बहुधा लोकांस अनावश्यक वाटेल अशी त्या निबंधकारासच शंका आली आहे ह्या करितां या संबंधीं ज्यास्त लिहिणें नको. परलोक म्हणून कांहीं एकस्थल आहे कीं नाहीं या विषयीं फार मतभेद आहे व हा विषय इतका गहन आहे कीं या विषयीं लोकांची खात्री करणें फार कठीण आहे. इह लोकीं खऱ्या नीतीनें वागून वास्तविक ऐहिक सुखाचा उपभोग घेणें तेंच पारमार्थिक सुख होय व पारमार्थिक जीवन' असा जर आपल्या जीवनाचा एखादा भाग असेल तर आपल्या ऐहिक जीवनाचें जें साफल्य तेंच पारमार्थिक जीवनाचें ही होय असें आम्ही समजतों.

अशा प्रकारचे धर्म संबंधीं नियम आपल्या स्थितीस हल्लीं उपयोगाचें आहे तसें ही ह्या पुस्तकांत देण्याचा ग्रंथ कर्त्यानें उल्लेख केला आहे तरी त्यासच पुढील खेपेस प्रारंभ होईल असें आम्ही इच्छितो. ह्या शिवाय सामाजिक, शास्त्रीय, वैद्यक व यांत्रिक ह्या विषयावर ही निबंध ह्या पुस्तकांत पाळी पाळीनें येत जातील ह्यातून वैद्यक व यांत्रिक ह्या विषयावर निबंध ह्या पुस्तकांत आले आहेत. पहिल्या विषया संबंधीं रोग त्यांची चिकित्सा उपशमन या विषयीं अज्ञानी लोकांच्या समजुती या विषयावर निबंध लिहितांना ह्या देशांतील व इतर खंडांतील दुसऱ्या कित्येक देशांतील लोकांच्या वेड्या समजुतींचीं उदाहरणें दिलीं आहेत. जस जसा विद्येचा प्रसार होत जाईल तसतसा रोगांचा व पिशाच्यांचा कांहीं एक संबंध नाहीं अशी लोकांची खात्री होईल खरी पण त्यांच्या रोगांच्या उपशमनाचें जे प्रकार श्वास ओढणें चोखणें वगैरे—ज्याचे योगानें रोग्यास कधीं कधीं वास्तविक आराम वाटतो त्यांच्याशीं व खऱ्या वैद्यकीचा संबंध दाखून तीच क्रिया प्रमाण आहे असें दाखवून त्यांचीं मतें खोटीं ठरविण्याचा प्रयत्न ह्या निबंधात केला असतां तर कांहीं अशीं तीं गडमागीतून काढण्याचा तो उपाय झाला असतां यांत्रिक विषया संबंधी शिवण कामावर एक निबंध ह्या पुस्तकांत दिला आहे. त्या योगानें शिवण काम शिकणारांस व इतर साधारण लोकांसही बरीच उपयुक्त माहिती होईल. ह्या यांत्रिक प्रकरणांत निरनिराळ्या नवीन यंत्राची व कारखान्याची माहिती व आपल्या देशांत जीं लहान मोठ्या कारागिरीचीं कामें चालूं आहेत त्यांचें वर्णन देण्याचा पुस्तक कर्त्याचा हेतु आहे. शिवण कलेची प्रविणता आपल्या देशांत बरीच आहे करितां कागद वगैरे करण्याच्या नवीन नवीन यंत्रांची सचित्र माहिती मधीं दिली असतां व आपल्या देशांत सध्यां ज भाग आहेत त्यांचें केवळ वर्णनच न देतां त्यांत कांहीं सुधारणा होण्या जोगी नवीन माहिती सुचविली असतां ह्या पुस्तकाचा लोकांस व देशास विशेष फायदा होणार आहे. मनोरंजनाची पुस्तकें अनेक आहेत व त्यांचा त्या मानानें खपही बराच होतो पण वर सांगितल्याप्रमाणें विषयाची रचना ह्या पुस्तकांत आली असतां हें फारच उपयुक्त होणार आहे. आम्ही असें इच्छितों कीं ह्या पुस्तकास लोकाश्रय मिळून त्यास इच्छिलेलें स्वरूप देण्याचें त्याचे कर्त्यास सामर्थ्य येवो.

रजिस्ट्रेशन खातें—(पुढें चालूं)

ह्या खात्याचें काम अधीक सुरळीत पणें चालावें ह्याकरितां मागील दोन सालां पासून जी योजना घाटत होती ती मागील डिसेंबर महिन्यांत मंजूर होऊन ज्यानेवारी १ ली पासून अमलांत आली. ह्या प्रमाणें (१) कामाचा अजमास पा[illegible] आफिसांचे वर्ग केले आहेत व[illegible] री सबरजिस्टर नेमिले आहेत. [illegible] शिल्दार व आनररी माजिस्ट्रेट [illegible] ह्यांतील ज्या ज्या कोर्टात ३०[illegible] धीक दस्ताऐवज दरसाल नोंदले [illegible] स्पेशल सबरजिस्टर नेमून तहसिलदार व आनररी माजिस्ट्रेट यांजकडून तें काम काढिलें. (३) ज्याठिकाणी ५०० पेक्षां अधिक दस्ताऐवज नोंदले जात असत तेथें कमिशन देऊन सबरजिस्टर न नेमितां पगारी सबरजिस्टर नेमिले. (४) एक्स-आफिशिओ (सरकार नौकरीत असलेले) सबरजिस्टर यांस पूर्वीं शेकडा १० प्रमाणें कमिशन मिळत होतें तें आतां त्यांस शेकडा २० प्रमाणें द्यावयाचें. ह्या प्रमाणें ९ तहसिलदार व ४ आनररी-माजिस्ट्रेट रजिस्ट्रेशनच्या कामापासून मुक्त झाले. तहशिलदारांकडे मुलकी, दिवाणी, फौजदारी कामें असल्यामुळें त्यांस रजिस्ट्रेशनचें काम करण्यास फुरसत फावत नसे यामुळें रजिस्ट्रेशनच्या कामाची तर खोटी होत असेच पण विलंब लागल्या मुळें दस्ताऐवज रजिस्टर करणारांसही त्रास होत असे. जळगांव तालुक्यांत मागील तीन साला पासून रजिस्ट्रेशनचें काम तहशिलदाराकडून कमी कमी होत आहे ह्याचें कारण रिपोर्टांत असें दिलें आहे कीं त्यास दुसरें काम इतकें पुष्कळ होतें कीं त्यांच्यानें ह्या कामाकडे पुरतें लक्ष देववलें नाहीं. सात रूरल अथवा कमिशननें काम करणारे सबरजिस्टर ह्यांस पगारी सबरजिस्टर नेमिलें. आतां जी ४९ आफिसें आहेत त्यांवर २७ पगारी स्पेशल सबरजिस्टर, ११ रूरल सबरजिस्टर, ९ तहशिलदार (एक्स आफिशिओ) सबरजिस्टर, आणि २ आनररी माजिस्ट्रेट सबरजिस्टर असे अधिकारी आहेत. ह्या नवीन व्यवस्थे प्रमाणें पगाराच्या निमित्तानें १५७६ रु० खर्च वाढला व कमिशन बद्दलचा ९२३रु० खर्च कमी झाला. व दरमहा रु० ३३७--८ खर्च अधिक वाढला. नवीन केलेले फेरफार अमलांत येऊन नुकतेच तीन महिने झाल्यामुळें त्यांचा परिणाम ह्याच सालांत दिसून आला नाहीं. तरी पुढील सालांत ह्याचा फायदा फार चांगला दिसून येईल अशी उमेद आहे.

जमिनीची जीं खरेदीं खत नोंदण्या करितां आलीं त्यांच्या किंमतीची रकम व त्यांवरील सरकारी सारा ह्यांचे प्रत्येक जिल्ह्यांतील कांहीं गांवांचे आकडे रिपोर्टात दिले आहेत त्यावरून दिसतें कीं वऱ्हाडांत दर एकरास सरासरी किंमत रु. ८-९-१ पडते व त्याचा सरकारी सारा रु. १-४-४ आहे; म्हणजे जमीनीला सरकारी साऱ्याच्या सुमारें ७पट किंमत येते. ह्याचप्रमाणें गहाण खताचे आकडे दिले आहेत. सरासरी १७एकर ११ गुंठे जमीनीस सरकारी सारा सरास

री रु. १७-१-९ पै पडतो व तेवढ्या जमिनीचें गहाण खत रु. १९२-९-३ एवढ्या रकमेस म्हणजे सरकारी साऱ्याच्या सरासरी नऊ १८ रकमेस झालें आहे म्हणजे साऱ्याच्या हिशोबानें गहाणापेक्षां विक्रीस मोल ज्यास्त. मग येथें उलट आकडे कां आले असावेत नकळे. रेव्हिन्यु रिपोर्टांत ह्या दोन आंकड्या बरोबर जमीनींतील उत्पनाचे ही आकडे पहावयास सांपडतील. जिल्ह्याचे रजिस्ट्रार पैकी मि. इलियट मि. चिंतामण मोरेश्वर रेजिस्ट्रेशन इन्सपेक्टर मि. भाऊसखाराम स्पेशल रजिस्टर मि. सखाराम महादे स्पेशल सब रजिस्टर आणि मि. भास्कर महेश्वर तहशिलदार यांनीं चांगलें काम केल्या बद्दल रिपोर्टांत तारीफ केली आहे.

आपलया जमीनीच्या साऱ्याची सुधारणा.

हिंदुस्थानांतील शेतकऱ्यांचीस्थिति सुधारण्याविषयीं लार्ड रिपन ह्यांचे मनांत आल्यावरून त्यांना त्या संबंधानें ज्या चार गोष्टी कर्तव्य आहेत त्या आह्मी मागें सांगितल्याच आहेत. पहिली गोष्ट अशी कीं जमिनीचा सारा या पुढें अनियमितपणानें वाढणार नाहीं अशा बद्दल हमी घेऊन सरकारांत सारा भरणाऱ्या शेतकऱ्यांची स्थिति सुधारावयाची, सारा पुनः पुनः वाढविण्याचा परिणाम वाईट होतो व त्या योगानें शेतकीच्या वृद्धीस उत्तेजन राहत नाहीं म्हणून साऱ्याच्या संबंधाचे चिरकाल चालण्या जोगे कांहीं तरी नियम केले पाहिजेत असें त्यांच्या पूर्ण लक्ष्यांत आल्यावरून त्यांनीं असें ठरविलें आहे कीं जमिनीची मोजणी पुनः करावयास नको. त्या योगानें एक तर खर्च फार येतो व लोकांचा विश्वास त्या वर नसून ती मोजणी चालली असतांनाच त्यांस त्रास वगैरे गैरसोयीं होतातइतकेंचनाहीं तरती पुन्हा होणार या भीतीमुळें ही त्यांचीं मनें उद्विग्न असतात व त्यामुळें ते शेतीच्या कामांत अधिक भांडवल घालीत नाहींत. म्हणून शेतकऱ्यांच्या मनांतील ही भीति मोडण्याकरितां या पुढें नियमित रीतीनें सारा वाढविण्यासाठीं सरकारानें मुख्य तीन गोष्टी कडेस लक्ष देण्याचा विचार केला आहे. त्या अशा—(१)शेतकीची वृद्धि; (२)रेल्वे, पाटबंधारे वगैरेच्या योगानें जमिनीमध्यें सरकारानें केलेल्या सुधारणांच्या योगानें वाढलेलें उत्पन्न. (३) त्या उत्पन्नाच्या किमतीचे साधारण दर. सदहू गोष्टींचा विचार करून जमिनीचा सारा होतां होईल तो कायमचा करण्याचा सरकारचा इरादा अत्यंत महत्वाचा आहे पण जी तजवीज योजण्याचें त्यांनीं मनांत आणिलें आहे ती हल्लींच्या व्यवस्थेपेक्षां अधिक फायद्याची होईल कीं नाहीं या बा संशयच आहे. तसें करण्याची त्यांनीं अशी तोड काढिली आहे कीं अव्वल जमाबंदीची याद व निरानिराळ्या पिकांच्या अव्वल दराची याद अशा दोनही यादी तयार आहेत, तरी पुढें जो सारा वाढवावयाचा तो अव्वल दराशीं अव्वल जमाबंदीचें जसें प्रमाण असेल त्या मानानें सारा वाढविण्याचे वेळच्या दराशीं अव्वल जमाबंदीचें प्रमाण पाहून वाढवावा म्हणजे आतां साऱ्याची तपासणी करण्याची नरूरी राहणार नाहीं. पुढें इतकेंच करावयाचें कीं शेतकीचे तक्ते बिनचूक ठेविले म्हणजे झालें. असें झालें ह्मणजे तपासणीचें काम ज्याजकडे असेल त्यानेंवीसवीस वर्षांनीं हे तक्ते पुढें घेऊन भराभर साऱ्याचे नवीन दर ठरवावे व असें करितांना शेतकऱ्यांस नेहमीं आपल्या श्रमाचें फळ मिळून दर एक वेळेस सारा वाढवावयाचा तो शेकडा पंधरा रुपयांवर वाढूं देऊं नये ह्मणजे झालें. ही तजवीज काढितांना मुख्यत्वें करून धान्याच्या किमतीकडे सरकारानें लक्ष दिलें होतें असें दिसतें. पण जमिनीच्या साऱ्याची तपासणी पिकाच्या किमतीच्या दरावर केवळ ठेवण्याविषयीं फार प्रतिकूळ मतें आहेत ह्या किमती नेहमीं अढळ नराहतात. कांहीं प्रदेशांत शेतकी ज्यास्त होते व तेथें उत्पन्न ही ज्यास्त असतें पण लोकसंख्या इतर स्थलापेक्षां येथें कमी असली तर धान्याची किंमत कमी येते. व ज्या प्रदेशांत लोक संख्या त्या मानानें ज्यास्त असते व शेतकीचें उत्पन्न कमी असतें तेथें धान्याची चड चड अधिक असते, ह्या वरून किमतीचें प्रमाण अढळ धरितां येत नाहीं. शिवाय पिकांचा पैसा करण्याचे गरीब शेतकऱ्यांस प्रयोजन ही पडत नाहीं. यांचा बहुतेक निर्वाह आपल्या उत्पन्नावरच असतो व सर्व व्यवहार ही बहुधा धान्याच्या मोबदल्यावरच चालतो. पिकाची किंमत करण्याचा निकडीचा प्रसंग सरकार सारा भरण्याच्या वेळेसच त्यास येतो व तेव्हां त्यास निरुपायास्तव कमी भावानें विकावें लागतें. आपल्या शेतांमध्यें निरानिराळें पीक निरनिराळ्या सालीं पाळी पाळीनें होतें व त्यांच्या किमती एकमेकांच्या दुप्पट तिप्पट ही असतात. ह्या नवीन युक्ति प्रमाणें ज्या सालीं नवीन दर ठरविण्याचा प्रसंग येणार त्या सालीं भारी दराचें च पीक पेरलें गेलें व प्रसंगानुसार तें साल ही जर अवादानीचें नसेल तर त्या शेताच्या त्या सालच्या उत्पन्नावरूनच त्याचे मालकाची साग देण्याची ऐपत समजली जाणार. त्या योगानें हल्लींपेक्षां अधिक सारा वाढण्याचा संभव असल्यामुळें त्यास सुख न होतां उलटें दुःख होण्याची भीति आहे. दुसरें, सध्याची जमाबंदी हीच अव्वल जमाबंदी धरावयाची हें ही लोक मतास मान्य नाहीं. ही जमाबंदी ठरवितांना कित्येक ठिकाणीं शेतांचे दर अन्यायानें वाढविले गेले असा बोभाट अद्यापि ऐकूं येतोच. तिसरें तत्व असें आहे कीं शेतकीचे तक्ते या पुढें अगदीं बिनचूक ठेवावयाचे. आतां ते बिनचूक ठेविले जाण्याचा कितपत संभव आहे हें पाहूं. हें तक्ते प्रत्येक गांवचे कामदार ह्मणजे पाटील पटवारी यांस ठेवावे लागतील ते अगदींच अशिक्षित असावयाचे व तशांत त्यांनां पगार ही कमी मिळावयाचा मग त्यांस आपला लोभ किती सांवरतां येईल व त्यांचे हातून एवढें जबाबदारीचें काम किती चोख राहील हें उघडच दिसतें. ही करीत योजना नेक नामदार लार्ड रिपन साहेब ह्यांनीं अतिपरोपकार बुद्धीनें हिंदुस्थानच्या रयतेच्या हिताकरितां म्हणून काढिली पण तिच्या योगानें शेतकीचा धंदा हल्लींच्या स्थितीपेक्षां अधिक सुखावह होईल असें कित्येक अनुभविक लोकांस वाटत नाहीं. मुंबई व मद्रास सरकार वरील योजनेचीं मूलतत्वें आतांच अमलांत आणूं इच्छीत आहेत. वायव्ये कडील प्रांताचे लेफ्टनंट गव्हरनर यांचे मात्र मत असें आहे कीं हल्लींचीं जमाबंदीच अव्वल जमाबंदी समजणें बरोबर नाहीं; तसेंच जमिनीची मोजणी अथवा तपासणी पुन्हां करणें ती पहिल्या मोजणीची मुदत संपण्या पूर्वींच करणें योग्य नाहीं एकंदर विचारावरून सरकारचे मनांत साऱ्याची चांगली शिस्त लावावयाची व फेर तपासणीच्या वेळीं ती अनियामित रीतीनें वाढूं नये अशी तजवीज करण्याची इच्छा पाहून लोकांस बराच धीर आल्यासारखें झालें आहे पण ज्या गृहस्थानें अति कळवळ्यानें ही स्थिति सुधारण्याचे परिश्रम मांडले होते ते आतां आपल्या जन्मभूमीस परत जाणार तेव्हां त्यांनीं केलेल्या योजना कसकशा अंमलांत येतील याची मोठी काळजी आहे म्हणून त्यांचे मागून आमचा सांभाळ करण्याकरितां येणारे नेक नामदार लार्ड डफरिन साहेब ह्यांनीं प्रथम ह्या गोष्टी कडेस लक्ष पुरवावें अशी त्यांस आमची विनंति आहे.

The Berar Samachar

MONDAY OCTOBER, 6, 1884

THE FRANCO CHINESE WAR.

China otherwise called the 'Celestial Empire' is a grand remnant of the numerous Oriental monarchies that claim an origin past memory. Kingdoms have risen and fell; empires have decayed; and yet China holds its ground not withstanling the want only ferocious nature of the surrounding tribes. The Great Wall on the north since it was built has successfully baffled the attempts of the marauding tribes beyond; while within the Empire itself, the peace that prevails along with the independence of the country, has engendered a mighty fabric of social and political organization after the Oriental fashion. The rare magnificence of continuous existence of the monarchy speaks of an element in the Chinese character that is perhaps wautiing in the other oriental nations. A thickly populated and flourishing country like China could not have failed to attract the notice of ambitious conquerors; but the Chinaman with his smart feet and long greasy pigtail has shown pluck to defend his hearth and home. All this however was when they had to cope with powers more or less Oriental; it is only within the last few years that they have had to contend with European powers of quite a different type of civilization, and the concessions that they have been compelled to make have neither been inconsiderable nor insignificant.

In the political world as elsewhere we have faith in the principle of superior might—of actual effective force that can be brought to bear upon a point. We saw the lot of Poland; we saw the fate of Turkey in Europe and hence it is clear what is necessary to give supremacy to a nation. We are almost sure if the insults which France alleges to have received from China were given by a European power they would have been pocketed by France, after a little diplomacy or a formal expression of regret on the part of the of fending Government. But the Orientals—they must be taught how to behave with the powers in Europe. There is perhaps a sly reason at the bottom of the decisive step taken by France and it is a reason that cannot easily be surmised. England towers pre—eminant in Europe on account of her possessing India her position is on that account enviable; why then should not France try to make up the deficit in her influence by possessing if possible a country such as China is. Picking up a quarel with China was not difficult; far easier it was to foretell of success in the event of a war between the two nations. Now that war has actually come to be waged between them, let us await the final out—come; yet we cannot conclude without saying that we hope to see the Chinese to fight hard for the independence of their country if they are sure they are right; if not let them at once concede with grace rather than yield on compulsion.

THE THEOSOPHISTS.

The Couloumbs have at last brought to light a number of facts which apparently are considered by them te be a triumphant refutation of the Theosophical doctrines, or at least a mighty blow against the cause. The Theosophical leaders since their advent to India, have found a host of followers and admirers, and the phenomenon they have been known to perform are more or less known throughout the country It would appear as if they did not find the minds of the Bombay people to be a fruitful soil for Theosophy to grow in; or as a Theosophist would represent the case to be the at mosphere of Bombay was surcharged with influences that made it difficult for the Mahatmas of the Tibethan land to visit their beloved shrine at the head—quarters of the society. Like other faiths, Theosophy wants its devotees to be full of belief or what is termed Bhakti in Sankrit; and Madrasees have been found to be full of that pious credulity so essential an element of the new—fledged faith.

From the beginning of the world men are known for the hankering after what are called spiritual things; and notwithstanding the reverses which the most wide—spread religions of the world have met with, and their consiquent discstablishment it is remarkable how men's credulity is easily worked upon by any system that appears to explain things in a novel way.

The leaders of the society explain the spiritual end of this world in a fashion that accords with the methods of scientific knowledge of the present day. The details of this new system are explained in a book by Mr. Sennetts called the Esoteric Buddhism. The Darwinian theory of Evolution is carried on in its legitmate continuity, with a very flattering hope that we are to rise still higher in the spiritual scale. Indeed in the hey day of science, a system ignoring it and in conflict with it would hardly be tolerated; and but for this peculiar aspect of the doctrine, it would have scarcely attracted the notice of scientific men Giving a welcome embrace to sience, and its followers after the new methods of scientific inquiry it is not wonderful, that there are found even amongst the educated people some that have enlisted their Sympathies in the new cause. One nota-

ble instance of this is a gentleman from these provinces, who had the honor to be connected with the society.

Considering the source from which the attack comes, we think the expositors have doubtful credentials to incline the public to hear them; the society has long been established and has for this reason alone if not for any other a prima facie case in its favour. We do not think the attack is ill—timed as some of our contemporaries think; no doubt there is some chivalric feeling in the idea that we should not attack our enemy behind his back; but we maintain that the voice of Truth must be heard at any time and at any place. It is right to let the world know all at once that a mighty delusion has swayed them, and the sooner this is done the better. Besides these are not the old days when half a dozen sowars were required to carry a bit of important news from place to place; information regarding the attack can and must reach the leaders in England and certainly it would not be difficult for them to answer the charge. We conceive that an explanation is absolutely necessary on the part of the leaders of the society as we know they can ill afford to defy the public opinion thus poisoned by the malignity of the reports against them

We also know that they will give an explanation and we withhold our Judgment until we have heard the other side and weighed the conflicting mass of evidence If the charges are substantiated, we will know with what things in History to rank the society; but whatever the event, we are anxious to know what the other party has to say.

The Reverend Mr Patterson in a letter to the Madras Mail says with reference to the Blavatsky correspodence. 'The result of very careful comparison of these documents has been to strengthen our conviction, that the letters published are undoubtedly genuine. I am quite prepared to hear the responsibility which I have incurred by the publication of these letters as genuine. I may add in answer to many queries that have appeared in the Press that the "every precaution" taken to determine the genuineness of the letters prior to their publication did include their scrutiny by the best experts in handwriting procurable in south India."

THE EARL OF DUFFERIN'S VICEROYALTY.

The appointment of the Earl of Dufferin to the Viceroyalty of India has been received with a chorus of unanimous approval, the British press of all colours joining in lauding the wisdom of the Ministerial selection. *The Times* says: The official announcement that the Marquis of Ripon's place will be taken by the Earl of Dufferin will be received with great and general satisfaction. Of the eminent and exceptional fitness of Lord *Dufferin* for the great office he is now about to assume there can hardly be two opinions. At home and abroad Lord Dufferin has occupied high positions of State with uniform ability and distinction. An eloquent speaker, a brilliant writer, a consummate diplomatist, an experienced and capable man of affairs, he unites in a rare degree those qualities and acquirements which entitle a man to be called a statesman. India will, at any rate, be the gainer by the change, even if Constantinople should suffer. Lord *Dufferin* leaves, in one sense, a comparatively easy task to his successor. We rejoice that his remarkable qualities and gifts should now be enlisted in the service of India. The man is worthy of the sphere, and this is, perhaps, the highest tribute that can be paid to his qualities." The *Daily Telegraph* says: "It is possible that the serious problems which have been thrust aside in Egypt, Asia Minor, Afghanistan, and elsewhere during the Gladstonian epoch may burst into volcanic eruption while Lord Dufferin is Viceroy. In that day it is not 'Government by picnic' which would do the empire much good, nor would sentiment stand in stead of manhood and stern resolve. Yet, even if such a day should come, none could be named fitter to fill the place of Dalhousie and *Mayo* than the fearless and serene Irishman who succeeds Lord Ripon, and who will, we trust, efface the deplorable errors of his predecessor, and regain the ground which he has lost." The *Daily News* says: "It would not be possible to pay Lord Dufferin a higher compliment than to say that, of all his countrymen in the deplomatic service of the *Government*, he is, perhaps, the best qualified for the post. So far as regards the domestic politics of India, it will be seen that in Lord Dufferin the present Viceroy will have successor who is as sympathetic as he is able and accomplished. Still, the Russo-Indian question, which is practically an Afghan question, demands skilful diplomatic handling. Indeed, it may be very safely inferred that Lord Dufferin's acquaintance with the Central *Asiatic* question constitutes one of the reasons for his new appointment. He has displayed that combination of dexterity, shrewdness, firmness, and tact of which he subsequently gave so many proofs in Constantinople, and still later, and in a lesser sphere, in the city of the Caliphs.' The *Morning Post* says: "The appointment of Lord Dufferin as Viceroy of India will be regarded, we venture to think with universal approval. As Viceroy of India, Lord Dufferin will have a wide field indeed for the display of statesmanlike qualities. If he should only succeed in rectifying some of the mistakes committed by his predecessor in office, he will deserve well of his country." The *Daily Chronicle* says: Lord Dufferin's diplomatic experience will be especially valuable in enabling him to deal with the Afghan question, the importance of wich he appreciates without being terrified by dangers against which it is perfectly practicable to guard. During his tenure of the Viceregal office he will not be a purely ornamental figure head, or a mere symbol of Imperial power; but he may be expected to prove a statesmanlike administrator, comprehending the wants of India, and carrying out a Liberal policy with marked ability and characteristic discretion."

Now that the battle is over, and the game of attack and defence is ended, it is noticeable that the British journalists are nearly unanimous in their verdict regarding Lord Ripon. The *Times* says: "With every desire to do justice to those who serve their country in responsible and arduous positions, we cannot pretend to think that the *Viceroyalty* of Lord Ripon has been a conspicuous success. The successful conduct of the compaign which ensued and the conclusion of peace with Afghanistan may fairly be reckoned to the credit of Lord Ripon's *Government*. Of his general policy, however, we find it impossible to speak in terms of similar commendation. *We* are willing to accord him the utmost credit that may be due for industry, good intentions, and active benevolence. But his natural disposition, encourged and developed by the circumstances of his life, is sentimental, visionary, and *doctrinaire*, and these are qualities which, though amiable and respectable in them selves, are singularly out of place in the ruler of the Indian Empire. The Eastern horizon is not free from clouds, but he leaves India tranquil and fairly prosperous, and, as his successor will be a man of very different stamp, we are content to let bygones be bygones." The *Daily* News makes admissions of a similarly damaging character, but chivalrously stands up for "a final round.' It declares that "even Lord *Ripon's* opponents, who comprise more than half of the Anglo-Indian community, respect and admire him for his sterling integrity; and, what is of infinitely greater consequence, he has won the confidence and the affection of the people of India to an extent of which even the greatest of his predecessors could not boast. The secret of this confidence and affection is not far to seek. *It* simply consists in this, that Lord Ripon has done more than any other occupant of the *Viceregal* throne to realize liberal ideal of politics in the imperial and in the local administration of India. The courage and the thoroughness with which he has translated liberal theory into practice; the comprehensiveness of his practical schemes for universal education, and the establishment of local self-government in every district and principal town in India; the generosity and the sense of justice which impelled him to remove one other obstacle to the equality between [illegible] and native Indian civi[illegible] these were entirely his ow[illegible] *Daily Telegraph* says: "[illegible] best intentions, no doubt, Lord *Ripon* has wrought almost incalculable mischief in India. Yielding himself up to sentimental aspirations, and taking counsel from the crudest and wildest of native and imported reformers, he has aroused ambitions and jealousies which only time and skill can allay, and has damaged our prestige of lordliness, by which, more than by material force, we hold our *Oriental* dominions." The *Morning Post* says: "The Marquis of Ripon has not been a successful Viceroy. That he has considerable abilities no one will deny, and these he has always placed willingly and unreservedly at the service of his country. In a less exalted and responsible post Lord Ripon would probably have succeeded better. *But* his training for the Viceroyalty was of the best kind. Lord *Ripon* has not failed because he was insufficiently acquainted with the character and needs of the country he was called upon to govern."

The English Mail
September 12-9 84.

वऱ्हाड

हवामान-—पाऊस गेल्या सारखा न झाला आहे केव्हां केव्हा आकाश आभ्रांनीं आच्छादीत असते. थंडीची झाक पडत चालली आहे रोगराई म्हणण्यासारखी नाही

निस्तर रामास्वामी येथील डे० क० आफिसांतील क्लार्क यांस, त्यांच्या अतिशय कर्जबाजारीपणामुळें व त्या पासून सरकारी कामास येणाऱ्या हरकती मुळें मे. डे. क. साहेबांनीं नौकरीवरून दूरकरून त्यांचे जागीं मि. वामनगणेश यांस पन्नासावर, त्यांचे ४० वर मिं. नारयण वामन यांस, त्यांचें २५ वर मि.वामनराव काळे यांस, व यांने २० वर मि. डिसौजा उमेदवार यांस नेमिल्याचें कळतें.

मे. सी. भिमराव यांची नेमणूक लवकर रजे वरून आल्यावर या जिल्ह्यांत होणार व मे. अर्देसर आपले तहशिलदारीचे जागेवर जाणार असल्याचें समजतें.

तारीख ३ रोजीं ताजनापेटेंत एका चमडेवाल्याचें घरीं चोरी झाली कांहीं चोर मुद्देमालासुद्धां पकडले. पकडलेल्या लोकांपैकीं दोन मनुष्य जेला कडील नोकर व एक पोलिसा कडीक होता असें समजतें.

वऱ्हाडांतील चीफ कान्स्टेबल परीक्षा मे. राईट साहेब इन्सपेक्टर जनरल आफ पोलीस हे घेत आहेत. असें समजतें.

वऱ्हाडांतील कायमचे कमिशनर मे० हेन्वी साहेब हे पुढील आठवड्यांत उमरावतीस येऊन आपल्या कामाचा चार्ज घेणार असें समजतें.

वर्तमानसार

उटकामंड येथें लारेन्स असायलम् या शाळेमध्यें बक्षिससमारंभ चालला होता त्या वेळेस सर फडरिक राबटस् यांनीं मुलांस उद्देशून असें सांगितलें कीं. जरी तुह्मी पलटणींत शिरला नाहीं तथापि व्हालंटियर झाल्याशिवाय राहूं नका; आपले संरक्षण करण्याकरितांच नव्हे तर जेव्हां वेळ पडेल त्यावेळेस सरकारच्या मदतकिरितां व या देशभर जीं वायकापोरें आहेत त्यांच्या संरक्षणाकारितां बंदुक वापरण्यास शिकणें हें प्रत्येक युरोपियन सिव्हिलियनांचें कर्तव्य आहे.

अर्ल आफ डफरीन हे कान्स्टंटिनोपल येथून २२ तारखेस इंग्लंडांत येऊन पोंहोंचले.

सर राबर्ट मोरियर हे माद्रिद येथें ब्रिटिश सरकारचे वकील होते त्यांची कान्स्टंटिनोपल येथें लार्ड डफरिन यांच्या जाग्यावर नेमणूक झाली असें समजतें.

इंग्लीश सरकारांनीं आरमार वढावीलें पाहिजे असें लंडनपत्रकर्त्यांचें ह्मणणें आहे.

१०७ व्या व ९३ व्या पलटणींस आक्टोबर महिन्यास इजिप्तमध्यें जाण्यास तयार राहण्यास हुकूम दिले होते ते रद्द करावे असें लार्ड वुल्स्ली यांचें ह्मणणें आहे.

काश्मीरच्या महाराजांची प्रकृति अद्यापि सुधारत नाहीं, यामुळें त्यांच्या प्रजेस व घरच्या मंडळींस अतिशय काळजी लागली आहे.

अमदाबादेस तारिख २३ रोजीं मोठें वादळ झालें. विजा अतिशय चकाकत होत्या व मेघगर्जना मोठ्यानें होत होत्या वादळ अद्यापि कमी झालें नाहीं-

रा. ब. अ. ब. भिसे मानी धुळें येथील फं. क्ला. स' ज. यांस रावबहादुर हा किताब मिळाला.

मानकजी लिमजी गोल्ड मेडल (सोन्याचें पदक) हें सालमजकुरीं खालील विषयावर उत्तम निबंध लिहिणारास मिळेल अशी युनिव्हरसिटीचे रेजिस्ट्रारांनीं नोटीस दिली आहे. विषय:– पश्चिम हिंदुस्थानांतील वैष्णवांच्या जाती, त्यांचें मूळ, त्यांचा इतिहास, वसाहत, शास्त्रोक्त विधि व त्यांच्या विशेष रीतीभाती व पद्धति.

लार्ड वुल्सी हे पुढल्या जानवारीं वाडीहाल्फ येथें जाणार आहेत. खारटूम येथें जो फ्रेंच कान्सल आहे त्यानें अशी तार पाठविली आहे कीं मि. पावर, व मि. स्टुअर्ट असे डोंगाल येथें जाणार आहेत.

नाशनलझीटुंग या पत्राचें असें ह्मणणें आहे कीं आस्ट्रिया, जर्मनी, व रशिया यांचा फ्रेंचास इजिप्तमध्यें मदत करण्याचा बेत आहे.

जनरल गार्डन यांनीं बंडखोर लोकांचा पाडाव करून त्यांचा ता. २४ जुलै व ३० आगष्ट रोजीं पराभव केला व त्यानंतर खारटुमचा वेढा उठला अशी वतमी आहे.

टूलोन व मार्सेल्स येथें महामारीचा उपद्रव पुनः झाला आहे व नेपल्स येथें त्या आजारांपासून रोज ३०० लोक मरत आहेत असें युरोपांतून आलेल्या बातमीवरून समजतें.

मि. लाल मोहनघोस हे पार्लमेंटमध्यें मेंबर होण्याकरितां प्रयत्न करणार त्या कामाकरितां त्यांना १८००० रुपये पाहिंजे होते ते सर्व मिळाले असें संजिवानी या बंगाली पत्रावरून समजतें. ढाका येथील एका श्रीमंत सरदारानें ६००० रुपये दिले व बंगालच्या एका प्रसिद्ध जमिनदारानें २००० रुपये दिले व एका स्वतंत्र राजानें ३००० रुपये दिले. मद्रासेंहून तीन हजार रुपये व बाकीच्या प्रांतांतून तीन हजार असें रुपये आले

इंग्रजी मराठी शाळांची व्यवस्था लोकलफंड बोर्डांकडे द्यावी अशी मद्रास इलाख्याचे डायरेक्टर यांणी सरकारांस सूचना केली होती तीस सरकारांनीं आपले अनुमोदन दिलें व ही व्यवस्था पुढल्या महिन्याच्या पहिल्या तारखेपासून अमलांत येणार आहे असें समजतें.

हत्यारें व सामान भरून भरिताकरितां ७०० खेचरें व १०० उंट पेशावराहून काबूलास कायबर घाटानें २३ तारखेस रवाना झाले. ने० औ०

ज्ञानसागर पत्राचे मालक रा० विठ्ठल रामचंद्र मंत्री ऊर्फ सावळाराम बापू यांस ता०१८ रोजी देवाज्ञा झाली हें कळवि यास आम्हांस दुःख वाटतें.

आम्ही कांहीं दिवसांपूर्वीं सूचना केल्याप्रमाणें मनिआर्डरीच्या फार्माबरोबर एक नमुना जोडून त्यांत पैसे पाठविणाराचें नाव गांव वगैरे पूर्णपणें नमूद करून कोणच्या कामाकरितां पैसे पाठविले तें लिहिलें जावें अशी व्यवस्था पोष्टानें केली, व ती येत्या महिन्याच्या पहिले तारखेपासुन अमलांत येणार ही एक लोकांची मोठी सोय झाली. विशेषें करून छापखान्यासारख्या कारखान्यांतून हल्लींच्या व्यवस्थेनें फार घोटाळा होत असे. मनिआर्डरीचे पैसेही शिपायाच्या हातीं घरीं पोंचत होण्याची व्यवस्था येत्या महिन्यापसून होणार.

रशियन सरदार जनरल स्कोबेलफ यांचे म्हणणें खरें मानलें तर इंग्रज सरकारास रशियाची इतकी भिति बाळगण्याचें मुळींच कारण नाहीं. हिंदुस्थाना सारख्या देशवर स्वारी करण्यासारखें सैन्य आज रशिया जवळ नाहीं, असें या जनरलाचे ह्मणणें आहे, परंतु हे शद्ब ओंठाच्या बाहेरचे आहेत कीं बेंबीच्या देंठापासून आहेत कोणी सांगावें! ज्ञा० प्र०

मोगल बादशाही घराण्यांतील शेवटचे पुरुष प्रिन्स जिवनबखत हे बंडाच्या वेळेपासून ब्रह्मदेशांत प्रतिबंधांत होत ते मोलमेन येथें गेल्याच्या मागच्या शुक्रवारीं वारले.

काबुलास अमीर यांजकरितां सातशें खेचरें व शंभर उंट भरून हत्यारें व दारूगोळा सामान पेशावराहून गेल्या सोमवारीं रवाना झाले

जर्मनी, रशिया व आस्ट्रिया येथील सरकार फ्रेंच लोकांस इजिप्तमध्यें सहाय करणार अशी वदंता निघाली आहे.

सरकारी सेविंग्स ब्यांकेमध्यें एकंदर ९७,००० लोकांची ९८ रु० ची ठेव गेल्या जुलई अखेर होती असें समजतें.

बडोद्याकडील मंडळीकडून छत्रे यांच्या स्मारक कृत्याकरितां एकंदर एक हजारावर रु० जमले असें समजतें. सु. प.

ओरिएंटल विद्यालया करितां पतियाळा येथील रीजन्सी कौंसलानें २५,००० रुपये देण्याचे ठरविलें आहे.

ड्युक आफ कानाट हे इतक्यांत रावळपिंडी, पेशावर, मरी श्रीनगर, वगैरे ठिकाणीं प्रवासास जाणार आहेत व त्यांचा प्रवास राजपुत्र या नात्याचा नसून अगदीं खासगी रीतीचा आहे.

जबलपुराकडे यंदा दरसालापेक्षां सवाइनें पाऊस जास्त पडल्यानें शेतांची नासाडी होत आहे.

रिविन्यु खात्यांत जे ग्राजुएट नोकरीवर लागतात त्यांस त्या खात्याच्या संबंधाची माहिती करून घेण्यास अडचण पडते ती न पडावी ह्मणून नाशिकचे डेप्युटी कलेक्टर मि. नारायण बल्लाळ जोगळेकर यांणी एक बुक तयार केलें असून त्यांत ग्राजुएट लोकांस लागणारी त्या खात्याच्या संबंधाची सर्व माहिती दिली असून वरिष्टांची गैर मर्जी न होण्या करितां कसें झालें पाहिजे व कशा रितीनें वागलें पाहिजे हेही चांगलें खुलासेवार सांगितलें आहे!

चीन व फ्रान्स ह्यांची लढाई— किपई येथें चिनी फौजेचा पराभव झाल्याचा जो तपशील मागें प्रसिद्ध झाला तो फार वाढवून लिहिलेला होता असें आतां लंडनची तार सांगते.—फ्रांसाशी तह करून शांतता करावी अशी सूचना केल्याच्या अरोपावरून चाकरीतून काढून टाकलेला चिनी कामदार लीहंगचंग यास चीनसरकारानें पुन्हा कामावर नेमलें.

वर्षांतून बरीच मुदत सिमलेस रहाणें हें चांगलें नाहीं व तें राजपद्धतीच्या विरुद्ध आहे आशा बद्दल स्टेट सेक्रेटरीकडून मद्राससरकाराला कांहीं लिहून आलें आहे असे सांगतात व त्याप्रमाणें लवकरच रितीप्रमाणें लेली हुकुमही सुरतील असें ह्मणतात.

मध्यप्रांतांत १८८३ सालीं सर्व प्रकारच्या मिळून १६१२ शाळा होत्या व मागच्या वर्षीं १५६५ होत्या. विद्यार्थी १८८२ सालीं ८९,५०६ होते व १८८३ सालीं ९३,६६९ होते. रोज हजर ६०,३९७ होते ते ६४,३६५ झाले. एकंदर खर्च ६,८४,६२८ रु० झाला. उत्पन्न २,०५,३५० रु० झालें. ह्मणजे सरकारास प्रत्येक विद्यार्थ्यामागें ३॥।४ खर्च लागला असें होते. गंमत अशी आहे कीं, खर्च न वाढतां शाळा व विद्यार्थी मात्र वाढले. ठा. अ.

खजिना- इसवी सन १८८४।८५ सालाबद्दल १४.६६,८९,४५० रुपये हिंदुस्थानांतून रवाना व्हावयाचे. पैकी ता. १ ली एप्रिल १८८४ पासून तों २० वी सप्टेंबर १८८४ पर्यंत ५,८२,४२,००० रुपये रवाना झाले आहेत. व आतां ३१ मार्च १८८५ पर्यंत८,८४,४७,४५० इतके पाठवायाचे राहिले आहेत.

अमीरसाहेब—हिज हायनेस दि अमीर साहेब हे गेल्या पंधरवड्यामध्यें आजारीपणामुळें खोलींशीं खिळून गेले आहेत. नेहमीप्रमाणें कामकाज बघण्याची यांस ताकीद नाहीं ह्मणतात विनाव्यास लवकर आराम पडो.

मिलिटरी सेक्रेटरी— लार्ड विल्यम बेरिसफर्ड यांस लार्ड डफरिनचे मिलिटरी सेक्रेटरी नेमिले. ह्या नेमणुकापासून लोकांस संतोष होईल असा अजमास आहे. कारण हे लार्ड साहेब सिमल्यास फारच लोकप्रिय झाले आहेत.

रशियन्स— रशियन लोकांचा तळ कीशिदच्या किल्ल्यांत येऊन पडला नाहीं. परंतु तो त्यापासून कांहीं अंतरावर नदीच्या कांठीं आहे.

व्यापारवृद्धि— मर्व आणि आस्त्राबाद यांच्या दरम्यान व्यापार दिवसेंदिवस खूप सपाट्यानें वाढत चालला आहे. आस्त्राबादेस मजूरी पुष्कळ मिळते म्हणून मजुरांची तिकडे राहण्यास जाण्याची धांदल उडाली आहे

पत्रें गुप्त झालीं— युरोपांतून माडम ब्लाव्हेटस्कीचा कोणी एक चाकर एक किल्ली घेऊन मद्रासेंत आला आणि तो आणि डा. हार्टमान वगैरे तिच्या खोलींतील एक पेटी उघडून पहातात तों आंतील कर्नल आलकाटच्या घडस्फोटांचीं पत्रकें आंत नाहींत.ही पेटी वगैरे 'कालोंब' यांच्या ताब्यांत होतीं.

डाबेरगिरी माडम कोलोंबला माडम ब्लाव्हेटस्की कडून आलेलें म्हणून जें पत्र ह्मणतात तें रेव्ह मि.पाटरसन यांच्या इच्छेवरून मेजर जनरल मार्गन यांनीं तपासून पाहिले, त्यावरून त्यांस असें कळून आले कीं, अगदीं बनावट आहे. हें खरें असेल तर परोत्कर्षासहिष्णुता य कोलोंब मडमेचे अंगीं अपरंपार भरली आहे असें म्हणण्यास चिंता नाहीं.

मग नेटिव पत्रे कशाला— नारिसच्या संबंधानें काहीं नेटिव पत्रांत जो मजकूर आला तो बंडोत्पादक आहे अशी जी पायोनिरनें चर्चा केली होती, त्या संबंधानें 'सुरभि नामक पत्र कर्ते म्हणतात:– नारिस साहेब धडधडीत पक्षपात करीत असतां नेटिव पत्रांनीं जर त्यांचे गुणानुवाद गायन न केले आणि त्यांनीं आपल्या देशबांधवांना अन्यायी इंग्लिश लोकांच्या जुलूमापासून ते खरोखर जुलूम करित असत, संरक्षण करण्यास उत्तेजन न दिले, तर नेटिव्ह पत्रें असून तरी काय उपयोग आहे?

बाबु पिआरी मोहन मुकरजी यांस ब्रिटीश इंडिया आसोशिएशनचे आन. सेक्रे नेमिलें आणि बाबू द्वारकानाथ चकरबत्ती बी. एल. यांस असि सेक्रेटरी नेमिलें.

पत्नीहरण—रंगून मध्यें अलिकडे भारीच चोऱ्या व्हावयास लागल्या आहेत, कांहीं दिवसांपूर्वीं एक हत्यारबंद टोळी एकाच्या घरांत शिरली, आंतील मनुष्यांचे हातपाय बांधून टाकिले, हातास लागलेला विषय गोळा केला आणि अखेरीस अधमपणानें घरधानिणीला घेऊन चालते झाले!

आस्ट्रियाच्या बादशाहीणबाई ह्या केवळ जिज्ञासेनें सूर्योदय पाहण्याकरितां एका भयंकर पर्वताच्या उंच शिखरावर चढल्या होत्या.

सेंट्रल प्राव्हिन्सेसमध्यें कामठी येथें बराच मोठा पूर नुकताच आला होता. पुरास सकाळीं ६ वाजल्यापसून आरंभ झाला. गोरा बाजार सर्व पाण्यांत बुडून गेला होता, आणि गोरगरीबांची फारच दशा उडाली होती. इं० प्र०

हें पत्र आकोला येथें कै० वा० खंडेराव बाळाजी यांचे "वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

VOL XVIII AKOLA MONDAY OCTOBER 13 1884. NO 40

वर्ष १८ अकोला सोमवार तारीख १३ माहे अक्टोबर सन १८८४ इ० अंक ४०

वऱ्हाडसमाचाराची किंमत.

	रु०
वर्षाची आगाऊ	[illegible]
सहामाही „	३
साल अखेर	७
किरकोळ अंकास	०४

डांक हांशील.

वर्षाचे आगाऊ	०१३
सहामाही	०८
साल अखेर	१०८

नवीन वर्गणीदार होऊं इच्छिणारे लोकां कडून आगाऊ वर्गणी पाशी आणते पत्र सुरूं केलें जाईल.

नोटिसाबद्दल.

१० ओळींचे आंत	१
१० ओळींपुढें दर ओळीस	०१०६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	०१
इंग्लिश लिपींत दर ओळीस	०४
„ „ दुसरे खेपेस	०२

जाहिरात

मक्का येथें यात्रेस जाऊं इच्छिणार लोकांस असें सुचविण्यांत येतें कीं जड्डा येथें जऊं देण्यापुर्वीं त्यांना कारंटाईन (रोग आहे किंवा नाहीं हें पाहण्याकरितां) करितां तुर्की सरकार कॉमरन बेटांत निदान दहा दिवसपर्यंत अटकावू ठवतील. कॉमरन बेटांत जों पर्यंत राहावें लागेल. तों पर्यंत आपले खर्चाची व्यवस्था यात्रेकरू लोकांस करावी लागेल. कॉमरन बेटांत जो अडथळा होईल ते दिवस वजा जाऊन जड्डा येथें हज करितां वेळेवर जाऊन पोहोंचतां येईल अशा बेतानें निघणारें गलबतांत व त्याची यात्रेकरू लोकांनीं आपली खात्री करून घ्याली पाहिजे. कॉमरन बेटांत कारंटाइन करितां यात्रेकरू जितके दिवस राहतील तितके दिवस त्यांना आपल्या खाण्यापिण्याची व्यवस्था करावी लागेल, आणि या शिवाय तुर्की सरकार त्यांज कडून [illegible] घेती; आणि जीं गलबतें [illegible] [illegible]ळून जातील त्यांतील यात्रेकरू [illegible] जड्डा येथें उतरू दिले जाणार नाहीं [illegible] करितां यात्रेकरू लोकांस अशी [illegible] करं इन, [illegible]

[illegible] उज्जाक यांनीं असें सुचविलें कीं [illegible] येंजाण्यास गलबतांना जो लागतो तो देऊन आणखी प्रत्येक यात्रेकरू जवळ हिंदुस्थानांतून निघते वेळेस निदान तीनशें रुपये तरी असले पाहिजे जड्डा

येथें इंग्रजसरकारचे अंमलदारांकडून पैशाची मदत मिळणार नाहीं.

ज्यांना यात्रेस जाणें असेल यांनीं जहाजांत बसण्याची योग्य तारीख कोणती आ[illegible] पिलग्रिम आणि इतर बंदरचे अंमलदारां पासून माहिती मिळवावी.

(Signed) A. Mackenzie
SECRETARY TO THE
GOVERNMENT OF INDIA

पत्रव्यवहार

ह्या सदरा खालील मजकूर पत्रकर्त्यांच्या मतास मिळूनच असतील असें समजूं नये

रा. रा. वऱ्हाड समाचारकर्ते यास

रिसवड ता. २--१०--८४

वि. वि. खाली लिहिलेल्या चार ओळी छापण्याची मेहेरबानी कराल अशी आशा आहे.

हागांव बराच मोठा गांव व घरें सुमारें १२०० आहेत. येथें सरकारी पत्ता चालण्याजोगी आहे व ती चालविण्यास आम्ही सर्व गांवचे लोक शाळेस हरएक प्रकारें मदत देऊं. व येथील हेडमास्तर व दोन असिस्टंट यांच्या बदल्या केल्यास आम्ही ६ पत्ता चालविण्याची जबाबदारी ही घेऊं. हेडमास्तर नियमित वेळेस शाळेंत येतनाहींत. गेल्यासालीं रिझल्ट वाईट झाला व यंदाही तसच होण्याचा संभव आहे. कारण हेडमास्तरच्या बेलण्यांत 'मंत्रापेक्षां थुंका फार' आहे. यांना बा[illegible]चा नाद आहे व कमेटीच्या कामा मुळें आम्हास काम करण्यास फावत नाहीं अशी सबब सांगतात. पण कमिटी दानदोन महिने भरत देखील नाहीं. असिस्टंटमास्तर मुलास फार मारतात व यामुळें प्रकृति बिघडून मुलें शाळेंत जात नाहींत असिस्टंट व हेडमास्तर यांचें पटत नाहीं. एक असिस्टंट हेडमास्तराशीं भांडून येथें बदलून आला व दुसरा लोकांशीं भांडून आला. दुसऱ्यावर डे. इ. सा. यांची मेहेरबानी आहे म्हणून तो हेडमास्तर व इतर लोक याशीं तंटे करितो; व येथील रहाणारा असल्य मुळें मास्तर घेऊन काम सोडून पैसा वसूल करण्यास जातो. ह्या तीन मास्तरच्या योगानें शाळा बिघडत चालली आहे. तर ह्याची बदली व्हावी अथवा ह्यांनी आपलें काम नीट पणें करावें.

[illegible]थील चीफ कान्स्टेबल हा एक श्रीमंत [illegible]ल आहे व त्यास कांहीं येत नसल्या[illegible] हेडकान्स्टेबल हे पाहिजे तसें करितात [illegible] सु. कांरलेन साहेब या जिल्ह्यावर असतांना ह्या लोकांस चांगली शिक्षा मिळत असे ती आतां बंद झाली. लोकांचे अर्ज घेत नाहींत व यांची चौकशी करीत नाहींत. हेडकान्स्टेबल यांस घोडें बाळगण्याचा हुकूम नसून ते बाळगतात व घोडें चरावयास मोकळें सोडतात यामुळें शेतांचें नुकसान होतें. कोंडवाड्यांत न्यावीं तर पाटील सोडून देतो नाहींतर कान्स्टेबल आडावत करितात. बवत जबरदस्तीनें पैसे न देतां [illegible] पी विरा री घारेल हाते. व देशमुखानें शिंगी बोलावण्यास मनुष्य पाठविला यास चीफ कान्स्टेबलानीं २ खेटरें मारिलीं; या प्रमाणें जुलूम चालला आहे. व ह्या बद्दल फौजदारींत फिर्याद होणार आहे.

येथें वीज पडून तीन माणसें मेलीं व एक झाड जळालें.

गांवांत कचरा फार झाला आहे व रस्त्यानें जावबत नाहीं इतकी घाण सुटली आहे. इकडे कमिटीनें लक्ष पुरवावें.

पोस्ट मास्तर मंगरूळ पीर येथील हपिस्तांत गडबड करून यथें १० वर आला आहे. ह्या दोन महिन्यास हजिर बंद राहूं लागल्या मुळें मनी ऑर्डरचें काम बरोबर चालत नाहीं. डिविजन पोस्ट मन याचा अपराध नसता त्यास महिनाभर सस्पिंड केलें होतें. पोस्ट आफिसांत १०" वाजत ही कार्ड मिळत नाहीत व बारावर दोन वाजले तरी मनी ऑर्डर घेत नाहीं. या करितां सरकार वेळ पत्रक देईल तर बरें. गेस्टात ३ वाजण्याचे वेळीं ४ वाजतात. पत्रें वाटणारा गांवतील निरक्षर असल्या मुळें पत्रें वक्तशीर मिळत नाहींत. पोस्टाविरुद्ध अर्ज आला तर येथेंच फाडतात. पुढें जाऊं देत नाहींत. कळावें

एक क्ष

धामणगाव ७-१०-८४

रा. रा. वऱ्हाडसमाचार कर्ते यांस

साष्टांग नमस्कार विनंती विशेष. मातेंव आपली प्रत्यक्ष जरी कधीं दर्शन नाहीं तरी आपल्या पत्रद्वारें प्रत्येक सोमवारीं नियमितपणानें माझी व आपली भेट होते यावरून परिचय जाणून आपणात दोन [illegible] वेत असें वाटल्या वरून लिहिलें [illegible] चा अव्हेर होणार नाहीं. ही अ[illegible]

आपल्या पत्रात विद्या व [illegible] व सामाजिक व राजकीय विष[illegible] से इंग्रजींत व मराठींत निबं[illegible] वऱ्हाड ह्या सदराखालीं यांतील त्या त्या आठवड्यामध्यें झालेले फेरफार ही दिले असतात त्या योगानें आमचा फार फायदा होतो याचप्रमाणें शेतकऱ्यांची खरी स्थिति सरकारापुढें आणून यांचे संबंधानें झालेले अमलांत येणारे सरकारचे ठराव ही आपल्य पत्रीं प्रसिद्ध होतात. तसेंच व वऱ्हाडांतील इतर पत्रांमध्यें ही वरील विषयावर लेख आपआपल्या सवडी प्रमाणें येतात पण सर्वच पत्रांत आक्षांसारख्यांस एक प्रकारची उणिव दिसून येते व ती अशी कीं दर आठवड्यास सर्वच पत्रांत हवामानचे सदराखालीं पर्जन्याची जी माहिती दिली असते तो फारच मोघम असून पिकाचे संबंधाचे पिकाचे हाल मुळींच दिले नसतात. नाहीं म्हटलें तर आपले पत्रांत एक दोन वेळ पिकाच्या स्थितीची माहिती आली होती पण एवढ्यानें पुरे होत नाहीं. पिके [illegible] आहेत तें पावतें। ठिकठिकाणच्या निरनिराळ्या पिकाच्या बऱ्यावाईट स्थितीची माहिती वर्तमानपत्रांतून आली असतां एक प्रकारें शेतकऱ्यांस व इतर लोकांस तर फायदा होईलच पण पिकांचें हवाल सरकारचे कानावर आतां पासून गेलें असतां त्या पासून ही फायदा होणार आहे. ह्या सालीं पावसाळा थोडा उशीरानें सुरूं झाला या मुळें खरीपाचीं पिकें सरासरि १५ दिवसानें मागसलीं आहेत ह्मणून त्या मानानें हंगामही लांबेल करितां ही गोष्ट सरकारचे लक्षांत आतांपासून आणिली असतां ते कांहीं ठिकाणीं वायद्याची तारीख स्पेशल ठराव करून थोडीशी लांबावतील. रब्बीचे पिकाचही तसाच हवाल हो याचा आज संभव दिसतो. पावसाची झोड अद्याप पावेतों चालूंच असल्यामुळें रब्बीचे पेऱ्याकरितां शेताची मळणी वगैरे करून ठेवण्यास शेतकऱ्यास सवड पडत नाहीं. जर आतां पाऊस [illegible]डला नहीं तर खरीपाचे पिकाची बरीच नुकसानी होऊन रब्बीचे पिकासही या योगानें अडथळा येणार आहे. अद्याप पावेतों तर अवदानीचीं चिन्हें आहेत पण अलिकडे जो पाऊस पडत आहे त्यापासून काय खराबी निघेल हें सांगवत नाहीं. पऱ्हाटी व त्याच प्रमाणें ज्वारी हें वऱ्हाडचें मुख्यच उत्पन्न आहे. अलिकडे ह्या आठ दिवसांत ऊन फार कडक पडतें व पाऊस फार जोराचा पडतो त्या योगानें पऱ्हाटीचीं नुकतींच येऊं लागलेलीं बोंडें झडत आहेत व ज्वारीचे धांड पिवळे पडत चालले आहेत. अद्याप तरी पाऊस उघडून सरासरी भाणखी महिन्यानें जरी एकदां पडला तरी पिकें [illegible]

[illegible] आकडे येत नाहींत ह्याचें कारण समजत नाहीं. सरकारही माहिती पुरवूं इच्छीत नाहीं अगर वर्तमानपत्र कर्त्यांच्याच मनांत ती मिळविण्याचें येतनाहीं हें कळत नाहीं केवळ शेतकऱ्यांच्या फायद्या करितां ह्मणून निघणारें जें "शेतकरी" हें मासिक पुस्तक त्यांत पिकापाण्याचे हवाल दिले असतात पण ह्या संबंधी त्यांत वऱ्हाडच्या बाहेरची जितकी माहिती असते तितकी वऱ्हाडची नसते. इतर इंग्रजी पत्रांत ज्याप्रमाणें चालू आठवड्याचे आंकडे असून त्यांचे तुलने करितां गेले सालच्या त्याच आठवड्यांतील आंकडे दिले असतात तसे इकडील पत्रांनू

न कां येऊं नयेत? पहिल्या प्रकारची बातमी व हे आकडे ह्यांचा परस्परांशीं फार संबंध आहे. ह्या दोन्हीही प्रकारची माहिती 'रेसिडेन्सी आरडर' मध्यें दिली असते पण ती पंधरा दिवसांतून एकदा निघावयाची तशांत ती नियमित पणानें निघत नसून सर्वांस पहावयास दुर्मिळ असते. ह्याकरितां ह्या संबंधी माहिती ठिकठिकाणची एक करून दर आठवड्यास वर्तमान पत्रांत येत गेली असतां फार फायदा होणार आहे

एक वाणी दार देशपांडे.

टीप— ही गोष्ट आमचे लक्षांत आधीच आली आहे व दर आठवड्यास सदा ही जिल्ह्यांतील बातमीचें पत्रें पर्यंत अशीं आमची खटपट चालूं आहे. वर्तमानपत्रास राजाश्रय व लोकाश्रयही पाहिजे हे देशपांडे जाणतच असतील. देशपांडे वर सुचवितात ती माहिती त्यांच्या सारख्यांसच चांगली अगवत असती करितां त्यांच्यासारख्या गृहस्थांनीं आम्हास वेळो वेळीं दिली असतां आम्ही मोठ्या संतोषानें तिला आमचे पत्रीं जागा देत जाऊं.

एडिटर.

वऱ्हाडसमाचार

मित्ती आश्विन वद्य ९ शके १८०६

विनंती

पुढील आठवड्यांत दीपवाळीचा मोठा सण आहे तर आमचे प्रिय वाचक सालाबाद प्रमाणें एक आठवडाभर सुट्टी देतील अशी पूर्ण आशा आहे. ह्मणून येत्या तारीख २०रोजीं वर्तमान पत्राचा अंक निघणार नाहीं.

कालरा कमिशन व त्यांचे प्रयत्न

कालरा कमिशनचें काम मुंबईस ज्यारीनें चालूं आहे. जमशेटजी हास्पिटल व ग्रयांट मेडिकल कालेज यांतील रोग निदान शास्त्रागारें त्यांचे स्वाधीन केलीं आहेत व तेथें त्या रोगांचे कारणाचा शोध नित्य चालूं असतो. डाक्टर कोच ह्यांनीं ह्या भयंकर रोगाचें जें निदान स्वल्पविरामाच्या आकृतीचा जंतु शोधून काढिलें तें ह्या कमिशन मधलि डा. क्लिन, डा. गिब्ज आणि डा. लिंगर्ड ह्यांनीं सिध्द करून दाखवी पावेतों मुंबईस माहित झालें नव्हतें. कारण जमशेटजी हास्पिटल मधील वैद्यांनीं जरी अशा प्रकारचे जंतु इतर जंतू बरोबर सूक्ष्म दर्शक यंत्रांतून पाहिले होते तरी डा. कोच ह्यांनीं शोधून काढिलेल्या जंतूच्या मासल्याचे जंतु त्यांनीं पाहिले नव्हते. आतां डा. कोच ह्यांनीं सिध्द केल्या प्रमाणें हे जंतु कालरा झालेल्या रोग्याच्या शरीरांत सापडतात खरे पण तसेच दुसऱ्या रोग्यांच्या ही शरीरांत आढळतात ह्मणून त्यांच्या म्हणण्या प्रमाणें हा जंतुच कालऱ्याचें निदान आहे कीं काय ह्याची प्रचीति पाहण्याचें काम चाललें आहे. जर कालरा उम्दवण्याचें कारण हा जंतुच आहे असें ठरलें तर अर्धे काम झाल्या सारखें झालें. मग कालऱ्याचे उपशमनार्थ अथवा प्रतिबंधार्थ ह्याचा नाश कसा व्हावा हेच शोधलें ह्मणजे झालें.

पण हा जंतु कालऱ्याचें मूळ आहे किंवा कालरा झाल्यावर ह्याचा उम्दव होतो ह्याची अद्यापि मोठी शंका आहे. जर ह्या पासूनच कालऱ्याची उत्पत्ति असली तर तो प्राण्यांचे शरीरांत घालून पाहिले असतां कालऱ्याचा लागलीच उम्दव झाला पाहिजे म्हणून ह्या गोष्टीची प्रचीति पाहण्याकरितां वर सांगितलेल्या डाक्टरांनीं हे जंतु वानरांच्या पोटांत घालून पाहिले पण त्या पासून त्यांस कालऱ्याचा उपद्रव न होतां कांहीं एक बाधा झाली नाहीं. ह्यावरून एकतर असें सिध्द होईल कीं हा जंतु कालरोत्पादक नाहीं; अथवा वानरांत कालरा होत नाहीं; पण अल्लिकेडस अशा सिध्दांत ठरला आहे कीं कनिष्ट प्रतीच्या प्राण्यास कालरा होत नाहीं. मनुष्यास मात्र होतो. करितां वानरांच्या शरीरांत कालरा न उम्दवल्यामुळें सदरहु जंतु कालऱ्याचें बीज नाहीं असें म्हणतां येत नाही. तथापि असें ही कळलें आहे कीं हे जंतु डा. क्लिन ह्यांनीं अति परोपकार बुध्दीनें व आपल्या प्राणाची फीकिर न बाळगतां आपण स्वतः खाऊन पाहिले पण त्या पासून इच्छिलेला परिणाम घडला नाहीं. कालरा होणें हें मरणासन्न प्राण्यास देखीलें आवडणार नाहीं पण ह्या प्रसंगीं सदरहु डाक्टरास जर कालरा झाला असतां तर ह्यास फारच आनंद झाला असता. ह्या गोष्टीमुळें पुष्कळ हिरमोड झाल्या सारखें झालें आहे पण एवढ्यानेंच उदासीनता प्राप्त होण्याचें कारण नाहीं. एका मनुष्यावरच प्रचीति पाहिल्यानें पुरें नाहीं आणखी एक दोन ठिकाणीं जर असाच परिणाम झाला तर मात्र कालरा उद्भवण्याचें हें कारण नाहीं असें समजून दुसरें ठिकाणीं शोध करितां येईल. पण मरणाची प्रचीति पहाण्यास कोण धजणार? तात्कालिक मरणाची भीति सर्वांस वाटते म्हणून अशा मृत्यूच्या योगानें ज्याचा अधीक भयंकर मृत्यु टळण्याचा संभव असेल तोच हे प्राणी खाण्यास सिद्ध होईल. कित्येकांनीं सरकारास अशी सूचना केली आहे कीं ज्या कैद्यास देहांत शिक्षा देण्याचें ठरलें असेल त्यावर ह्या जंतूंचा प्रयोग करून पहावा. ही सूचना बरी आहे असें आह्मांस वाटतें तरी हिंदुस्थानच्याच नव्हे तर सर्व मनुष्य जातीच्या कल्याणास्तव सरकार ती मान्य करितील अशी आशा आहे सदर्हू डाक्टरांनीं मुंबईस आल्यापासून एवढ्या थोड्या काळांत जे जे प्रयत्न केले. त्यावरून दिसतें कीं लार्ड किंबरलेयांनीं त्यांची ह्या कामीं फार योग्य योजना केली आहे. ह्यांच्या श्रमापासून कांहीं तरी चांगला उपयोग होवो असें आम्ही इच्छितों.

डा. कोच हे युरोपांत कालरा सुरू झाला तेव्हां मारसेल आणि टुलोन येथें गेले होते. तेथें ही त्यांस इकडच्या प्रमाणेंच सूक्ष्मदर्शक यंत्राच्या योगानें हे जंतु कालरा झालेल्या रोग्याचे शरीरांत दृष्टीस पडले. त्यांचे म्हणणें कीं हा रोग सुरू असला म्हणजे अन्नपचनाचे व्यापार बिघडतात व त्या योगानें जठरा मध्यें विकार झाला म्हणजे हे जंतु आतड्यांच्या आश्रय घेतात तेव्हां आळापिळा येऊन वांति होऊं लागते व रक्त एकत्र जमूं लागून रुधिराभिसरणास अवरोध होतो व त्या योगानें शरीर थंड पडते. डा. कोच ह्यांच्या मताप्रमाणें हे जंतु मनुष्याच्या शरीरांत हवेच्या योगानें न शिरतां अन्न व पाणी ह्यांच्या द्वारें शिरतात म्हणून त्यांची अशी सूचना आहे कीं विहिरी झाकल्या असाव्यात, पाणी प्यावयाचें तें तापवून प्यावें आणि भाज्या सोलून शिजवून खाव्या. हे जंतु दृष्य इतर जगत नाहींत व झपाट्याच्या वाऱ्या सरसे ते वाहवले जातात. दूषित झालेले पदार्थ अथवा जागा उष्णतेच्या योगानें दोष रहित होतात. सिंडकांवर पाणी घालणें ह्याचा फार वाईट परिणाम आहे असें त्यांचें म्हणणें आहे. डा. प्यासिनि आणि कांहीं गृहस्थ ह्यांचें मत डा. कोच ह्यांचे उलट आहे. त्यांचें ह्मणणें कीं हे जंतु मनुष्याच्या शरीरांत हवे मधून ही जातात. त्यांचें असें मत आहे कीं कालऱ्याचा उपद्रव जोराचा झाला असतां जेव्हां तत्कालिक मरण येतें त्याचें कारण मनुष्याच्या शरीरांत जें पाणी असतें तें शुष्क होतें हें होय. आपण जें पाणी आपल्या शरीराचे आंत घेतो व बाहेर टाकितों हीं दोन्ही समतोल असतात; म्हणून रक्ता मध्यें जें पाणी असतें तें नेहमीं सारखें राहतें आणि रक्त उत्पन्न करणारा जो पौष्टिक पदार्थ असतो त्याचा कल तें अधिकाधीक गोठविण्याकडेस असतो. कालऱ्याचा उपद्रव झाला असतां ज्या पाण्याच्या योगानें रक्ताच्या गोठण्यास प्रतिबंध होतो तें पाणी कमी होतें त्या पासून रुधिराभिसरण वेगानें न होतां शरीरांतील उष्णता ही कमी होते. आपण एरव्हीं जें पाणी पितों त्याचे योगानें रक्ताचा घट्टपणा कमी होऊन रुधिराभिसरण जितकें लवकर व सुरळीतपणें चालूं लागतें तितकें लक रक्तांतील नष्ट झालेला पौष्टिक पदार्थ पुनः त्यांत तयार होऊन चालूं लागत नाहीं. अशी क्रिया कालरा झाला असतां चालत नाहीं त्या योगानें रुधिराभिसरणास प्रतिबंध होतो व त्या पासून भयंकर परिणाम होतात

अशीं ह्या जर्मन डाक्टरांची निरनिराळीं मतें एकपरी उदासीनतेस कारण होतात पण ह्या विषयाची जितकी अधिकाधीक चर्चा होईल तितकें त्याचें निदान शोधून काढण्यास चांगलें साधन होईल- आपले देशांतील डा. कनिंगह्याम यांची ही या कामीं नेमणूक होणार होती तें कां रद्द झालें न कळे, हिंदुस्थान हें कालऱ्याचें घर आहे अशी म्हण पडली आहे ह्याचें कारण असें कीं हिंदुस्थानांतील कालऱ्याचें स्वरूप फार प्रखर आहे. जेव्हां युरोपांत ह्या सालीं कालरा सुरू झाला तेव्हां तो हिंदुस्थानांतील कालऱ्याच्या जातीचाच आहे असें पाहून फार भीति उत्पन्न झाली होती. पण हिंदुस्थानचा म्हणून जो कालरा म्हणतात हा ही दुसऱ्या ठिकाणाहूनच आला असावा असें वाटतें कारण हल्लीं ह्या देशांत ज्या चा विस्तार आहे व त्याचें स्वरूप प्रखर आहे तसें थोड्याच वर्षांपूर्वीं नव्हतें. ह्या भयंकर रोगाचे उपशमनार्थ व निवारणार्थ इकडे व इतर खंडांत जे उपाय सापडले आहेत ते सर्व येथें लागूं पडत नाहींत करितां त्याचे मूळबीजाचा शोध लागल्याशिवाय परिणाम लागावयाचा नाहीं. आमची अशी सूचना आहे कीं ह्या कमिशनचें काम आपल्या देशांत व मुख्यत्वेंकरून मुंबईस चालूं आहे तों पावेतों आपल्या देशांतलि डाक्टरांनीं व वैद्यांनीं ह्याबद्दल विचार करून ज्या सूचना त्यांस कराव्याशा वाटतील त्या त्यांनीं सदरहु कमिशन कडेस कराव्या व सरकारानें ही त्यांस त्यांच्या सूचना उपयोगी पडल्यास बक्षीस देण्याचें ठरवावें. असें झाल्यानें त्या मानवी जातीच्या शत्रूस चोहों कडून घेरल्या सारखें होऊन कोणानाकोणाच्या तरी प्रयत्नास सिद्धि येण्याचा फार संभव आहे.

देशी मालास उत्तेजन.

हिंदुस्थानांतील निरनिराळ्या आफिसाकरतां नेहमीं लागणारें सामान जें बहुधा सर्व विलायतेंहून येतें तें तिकडून न आणितां त्याचें ऐवजीं इकडील मागांवर अथवा कारखान्यामध्यें जें जें तिकडच्या प्रमाणेंच उत्तम निघून तिकडच्या किंमती इतकेंच अगर स्वस्त पडल्यास तें इकडेस खरेदीकरून त्या योगानें सरकारास होणारा खर्च कमी व्हावा व देशीकारखान्यास व मालासही उत्तेजन यावें ह्या हेतूनें नेकनामदार परम दयाळु लार्ड रिपन ह्यांनीं आपल्या कारकीर्दीच्या बहुतेक आरंभींच एक ठराव केला होता पण तो पुरतेपणीं अमलांत आल्याचें दिसत नाहीं. त्यावेळीं असा अजमास केला होता कीं निरनिराळ्या प्रकारचें कापसाचें व लोकरीचें कापड व कागदही इकडे पुष्कळ तयार होतात व उपयोगीं पडतात; तसेंच लाकडी व लोखंडी सामान इकडे बरेंच तयार होतें, तेव्हां हेच जिन्नस अधिक किमतीनें इंग्लंडांत न घेतां सरकारानें इकडेंच किफाइतवार घ्यावेत. यावरून अशी आशा व खात्री उत्पन्न झाली होती कीं ह्या निमित्तानें दर वर्षास इंग्लंडांत खर्ची पडणारें भांडवल इकडील कारखान्यांत घातलें जाईल पण ती चांगल्या रितीनें फलद्रुप होण्याचीं चिन्हें अद्यापि दिसत नाहींत. एवढें खरें आहे कीं सदरहु ठराव प्रसिद्ध झाल्यावर लवकरच इकडे मिळणाऱ्या सामानाची मागणी इंडिया आफिसाच्या स्टोअरडिपार्टमेंट कडे होईल तितकें कमी करण्याच्या तजविजी केल्या होत्या पण अशा ठरावाच्या योगानें ज्यांचें ज्यांचें नुकसान होण्याचा संभव होता अशा लोकांची भीड इंडिया आफिसमधील लोकांवर पडून त्या योगानें ह्या देशाच्या हिताकरितां लार्ड रिपन ह्यांनीं अतिपरोपकारबुद्धिनें जो ठराव केला तो चांगला अमलांत आला असें दिसत नाहीं. ह्या ठरावाच्या योगानें ज्यांचें लक्षावधि रुपये धोक्यांत पडण्याची संधी आली होती त्यावेळीं त्यांनीं आपल्या बचावाकरितां खटपट केली हें रास्तच आहे पण त्या योगानें हिंदुस्थानच्या खजिन्यांत जी बचत पडली असती ती पडली नाहीं व सरकारच्या इराद्याप्रमाणें देशीकारखान्यांत उत्तेजन मिळालें नाहीं. तिकडील मालाचा पुरवठा या देशास करण्याकरितां सरकारास विलायतेंत केवढ्या मोठ्या खर्चानें एक खातें ठेवावें लागत आहे हें पुढील दिलेल्या हकीकती वरून

The Berar Samachar

MONDAY OCTOBER, 13,1884

OURSELVES.

We request our subscribers will allow us the usual *Devali Holi*—days which they have hitherto done ungrudgingly. As our office will be closed for the holidays there will be no paper issued next

The Berar Graduates

We cannot summarily dispose of the cause of Berar graduates, as our contemporary of the Vaidarbha seems to have done. We ought long before this, to have taken up our pen, in their defence; we mean the whole *Berar* Press should have taken up in right earnest the cause. As for ourselves, however, we have a reasonable apology, in as much as we had some peculiar and pressing private engagements, from which we are even now partially free. We do not suppose, so far as we know, that there was any such thing in the way of gentlemen conducting the other paper, nor are we in a position to say what must have been at the root of all this inexplicable silence. It would be malicious to insinuate that the cause of silence was something not *bonafide;* for the high and indifferent position which Journalists occupy would exclude any such idea; but yet the fact remains; and as it is, the silence we confess is to us, simply unaccountable. The promise of writing on the subject given in the very first issue of the Vaidarbha, raised many expectations in persons, whose solicitous inquiries now and then appeared in the columns of that paper; we were however really sorry to see that so little was said on the subject when it was said at last.

We need hardly state that we are dissatisfied with the way in which the Local *Government* of Berar has treated its graduates. It is not very long that the Educational Department has been established in *Berar,* and if the very first fruits are to be treated in this fashion we think the pro- [illegible] receive more sub[illegible] for the education they have received, than a mere recognition of their degrees. If they are once convinced that all this is a vision and that they are not a whit better for their Education, they will know what course to pursue. Even in the Bombay Presidency and elsewhere, provision is made for the educated classes in the various departments of Government although the number of graduates is there is comparatively far greater than those in this province. For instance in the Bombay Presidency, the graduates in *Arts* are offered inducements in the *Revenue* line so that a few years after they enter it, they are raised to the offices of *Mamlat*—dars (or Tehsildars) and Deputy [illegible] Law are made subordinate Judges according to their respective ranks. In fact a provision is made to secure to the Government the best intelligence available and to utilize it to the benefit of the public. But in Berar, the case is quite the contrary. There is not a single graduate in Arts from Berar who has been made a *pucca* Mamlatdar, while it is well known that several places have been disposed of simply as a matter of favor; and there is not a *single* graduate who is made an Extra Assistant Commissioner corresponding to the Sub Judge in the Bombay Presidency. There cannot be the least doubt that the non-regulated Provinces would not be the worse for securing the educated men from the provinces as factors in the machinery of the Local Government when the system thrives so well in the other provinces; at least this much is certain that those who have received regular University Education can do far better work, than the nominee of some big official or a kinsman of a Nabob, or the son of a retired and much favored Government servant. This much for Government assistance in the shape of service; as for the independent professions the injustice is far more glaring than can be imagined. The graduates in medicine, few though they be, well know that their degrees are of no avail, unless they are backed by strong recommendations. As to the profession of Law, it appears as if there were a special bar in the rules that are now in force in the way of persons taking their degrees in Law. It is simply absurd and ridiculous, if nothing more, that persons that are strangers to Berar by simply passing a *Local test in law* which is decidedly inferior to the University test in Law, can plead in [illegible]e those who have [illegible]versity Law tests can[illegible] in Berar as settled [illegible]nless they submit to [illegible]ation which they have [illegible]version to appear for. [illegible] the rules are unnecessarily exclusive, and as it appears that the point escaped the noti[illegible] of the framers of the rules, we earnestly press upon the attention o[f] the Local Government the fact, that the rules do work a manifest injustice and therefore imperiously demand a modification which will do away with the unjust restrictions on the admission of the law graduates of Berar, into the province.

One fact more will show the loss to *Government* on account of the total neglect by the Local Government of competent men from the provinces and it is that these men have been taught at the expense of the *Berar* Government. Is not the Government a loser by so much, if it does not avail itself of the services of those persons whom they have made competent and encouraged into believing that Government will support them? We cannot conclude without again pressing the matter to the notice of our Government and we hope that Government will consider it well before excluding men educated from these provinces.

REPORT OF THE SANITARY COMMISSIONER.

The past year was, with the exception of the severe cholera year of 1878, the most unhealthy on record within the last 16 years. A severe epidemic of cholera throughout the province, and an excessive prevalence of fever, bowel complaints, and small pox were the principal causes of the excessive mortality, and they appear to have originated from abnormally high temperature during the month of Apriand May, coupled with an unusuallyheavy rainfall of 53 inches in the following months.

The mean birth and death rates for the whole province were 40 3 and 51 4 respectively. During the previous year they were 42. and 29.4.

THE death rate shows an increase (due, however, t[o exce]ptional causes) of 29, 160 in e[illegible]

THE deaths [illegible]
27897 from c[illegible]
3853 from [illegible]
53593 fro[m illegible]
19044 from [illegible]
1073 injuries.
28621 from other causes.

"THE only cause which can be indicated as giving rise to this special unhealthiness was the ususually heavy rain fall, which this year amounted to 53 inches, against an average for the last 14 years of only 33 inches."

[We] take the above extrats from the remarks of the commissioner H.A. D. and the secretary for Berar, on the report of the sanitary commissioner.

The Sanitary *Department* has been established with a view to secure a general superintendence over the Sanitary condition of the provinces and it is worthy of note that its utility [is] becoming evident year after year [The]se are some things which deserve [illegible] comment; for instance the sug[gestio]n by DOCTER LITTLE Appendix [illegible] 5 that the municipal commissioners where the municipalities exist at all should devote a little more attention to the *Sanitary* condition of the places under their supervision. Going a little further in the same spirit we might as well sugg[est] the Tahasildars and the D[illegible] officers too would do well to [illegible] more effective and [illegible] superintendence than [illegible] over the talookas a[nd dis]tricts in their charge. The[y] will not have to take any extra trouble for securing Sanitation within their respective provinces but general orders to Tahasildars to see whether Sanitation is secured to places where they go on tour, would be effective and a general supervision, whether the orders are properly attended to or not by the Deputy Commissioners would d[o.] The rural population of the provinces and even a large portion of the town people are yet ignorant of the scientific conditions of the existence of good health, and are for this reason averse to any schemes proposed by the authorities for the Sanitary improvements based on such conditions. A Judicious and healthy discretion may be certainly used with very great advantage by the authorities, so as not to create discontent in the people on the one hand and to secure Sanitation amongst them, on the other. In course of time people are likely to become alive to the value of the improvements as they have become to that of the treatment of small-pox by the Vaccination officers.

The prevalence of cholera is attributed to two causes the importation of the disease & the unhealthy surrounding of certain places. The conditions under which the epidic prevails by mere transmission as also the conditions under which it is originated are not yet difinitely ascertained; but it may be strongly suspected that cholera is transmitted from place to place and is contagious. The attention of the rustics may be drawn, with very great advantage to the preservation of cleanliness in their several villages and to the general conditions which should be observed by them on the outbreak of the disease Their energy which is at present wasted on the beating of tom toms and on processions intended to appease the angry goddess who is supposed to spread a mighty havoc in the place, would be far better employed on the things above referred to. A little effort may [be] necessary to call the attention [illegible] and sometimes even [illegible] the part of the [illegible]em to [illegible]

WE [illegible] Sanitary Comm[illegible] that there is a compla[int illegible] vaccine officers in the villages th[at] use their power to extort money from the rustics. Certain complaints have been received by us which show that a threat to vaccinate a child when it has been already vaccinated once makes the villages terrified and they are pleased to do away with the evil by parting with a little copper from their pockets. We think this practice should be suppressed entirely and it must be seen that the officers don't abuse their power

WE cannot understand why Doctor Hume's analysis of water is so briefly mentioned as to "deserve commendation." It is very significant that a gentleman so popular and so efficient in the discharge of his duties could, besides attention to his mul-

tifarious duties, do something which he was not required specially to do. It is necessary that due encouragement should be given to such men as do something out of the way of the ordinary duties that have been enjoined on them.

IN the use of rubbish that is not left only unused beyond the outskirts of villages but is actually noxious on account of its tainting the atmosphere with organic effluvia, we recommend Doctor Little's suggestion for general adoption. A two-fold use of the rubbish and animal bones &c that is left to rot, can be made by employing it as manner. So much essence has been drawn out of the yielding soil for thousands of years without any adequate compensation to it in the shape of manner, that the lands in many cases leave a bare margin for the ryot on account of the scanty production. It is extremely desirable that revenue officers be directed to impress this fact on the villagers human excreta also if collected in trenches and covered with earth turns into an excellent manure after a year or so, and although some aversion may be at first felt yet the people might in course of time, be brought to see with continued efforts on the part of the authorities that it proves the best kind of manner.

Although he e is much space for improvement in the Department on the whole we have no reason to be dissatisfied with the condition of the Department as stated in the Sanitary Commissioner's Report.

EDITORIAL NOTES.

As we surmised in our last the French demands are really extravagant as appears from a colmumn in the Bombay Gazette of Tuesday last. It is not wonderful that they do make such demands; for like the wolf in the fable, some pretext must be found to provoke China into war and to continue that war until China gives in. Prophecies are already being made as to the result, and Russia is said to be ready to leap as soon as the time comes to secure a share of the rich prey.

WE have to note with pleasure a fact that in spite of ill—wishers and decriers, our paper is subscribed for as largely as before. We have to write a good deal anent the very laudable efforts of certain peeple who try to ruin our paper; but we desist at present, wishing that this may be a sufficient warning to them. We do not like to mix the bitterness of our just remarks with the sweets of Dewali; but we declare that a day will come when there must be a clash, so as to lead us to disclose the whole truth.

The English papers are at this moment very much against the armies of our Native Princes, perhaps with the view that their united cry would make the new Viceroy effect some change by bringing to bear the imperial pressure upon the Native Princes. The tactics of these Journals are now easily seen through & it is pretty sure the object of these papers is no less than what is indicated above. It will not be amiss therefore, for the Justice loving Journals to unite in an attempt to state the truth with regard to the Native Princes 'armies.

Perhaps these papers also want a Vernacular Press Act to gag the mouths of the Vernacular papers. After one has seen what feelings could be roused on the Ilbert Bill controversy, it is to be feared, the Act may be revived. Yet we do not think the Government of India will be so foolish as to revive an Act so deliberately abandoned as unjust and unnecessary, and embitter native feeling.

BERAR NEWS

Our permanent commissioner Mr Henvy after a long absence returned to Amraoti on the afternoon of the 11th instant (Saturday.)

Mr. Ridsdate who ... [illegible] the Province for nearly 2 years has endeared himself to all who came in contact with him by his affable and genial dispostion. He was easily accesible alike to the rich and the poor and was ever ready to mete out justice to those who sought redress at his hands.

He is a most conscientious and hardworking officer. His departure is regretted by all in the Province.

The best proof of his impartiality and his earnest desires to improve the tone of the administration during his regime is to found in the fact that he carries with him the best wishes of his numerous Beraree friends for his future success and prosperity who we have no doubt will heartily welcome him back to the Province when an opportunity presents itself for his permanent appointment to the place he temporarily filled with great credit to himself and advantage to the Public.

A case of very great medical interest was treated at Amaraoti by Mr. Govindraw L. M. & S. This gentleman was informed on Wednesday night at about 11 P. M. that he was sadly wanted by a person in the city whose wife suffered intensely on account of the delivery of the child being prevented by its death in the fœtus upon this, the doctor went to the house with a friend of his—a student from the Medical college at Bombay and administered her half a dozen doses to cause labours but to no effect. At last he found that the child inside was dead; and as the mother had become very weak and delirious and was as he thought, unable to bear any operation he gave her some brandy, which he could get with very great difficulty at that late hour of the night (2 A. M.) He then found her to be able to bear the pain of the operation; and with the help of his friend he succeeded in turning the child and taking it out to the great relief of the lady, to the great joy of her relations and to the immence credit of himself. We know Amroti has a very enviable acquisition in a doctor like Mr Govindrao.

The Resident is pleased to appoint Mr. Atmaram Bhikaji, Extra Assistant Commissioner, to be a member of the Amraoti Municipality. in room of Mr Burns transferred to Akola.

Syed Nur-ud-Din, Supernumerary Assistant Commissioner of the 3rd class, has been granted a further extension of leave without allowances up to 31st December 1884.

With the sanction of the Government of India, the Resident is pleased to appoint:—

(1) Mir Mustafa Ali,
(2) Mir Jahander Ali, and
(3) Mirza Ali Muhomed Khan Motemid Jang,

to be Honorary Attaches in the Berar Commission.

Mr. H. R. F. Ash, Assistant Engineer, 2nd grade, South Berar Division, is transferred, in the interests of the public service, to West Berar Division.

With reference to Chapter 11., Section 1. para. 21 of the P. W. Code, Mr. D. M. Scobie, Assistant Engineer, 2nd grade, of this province, has passed the examination for the Lower Standard in Hindustani.

The Resident is pleased to appoint Mr. H. S. Nicholetts to be District Registrar of the Amraoti District, vice Lt. Col. F. W. grant, Assistant Commissioner, appointed to offici te as Deputy Commissioner of the Wun District.

The annual examination of Assistant and Extra Assistant Commissioners and Tahasildars wil be held in Commissioner's Court House, Amraoti today at 11 A. M.

The following transfers are ordered in the interests of the public service:—

Mr J. H. Handley, Assistant Engineer, 1st, grade from the Secunderabad Division to the West Berar Division.

Mr. D. M. Scobie, Assistant Engineer, 2nd grade, from the Secunderabad Division to the South Berar Division.

Mr. A. Leventhorpe, Assistant Engineer, 1st grade, sub pro tem, from the West Berar Division to the East Berar Division.

Mr. Cordery, the Resident, intends visiting the Berars in the ensuing cold season, and the question of changes in some of the public buildings will then be personally settled by him. The Lunatic Asylum having been transferred from here to Nagpur, it is proposed to convert the asylum buildings into a Civil Hospital, and to give up the latter for the offices of the Sanitary Commissioner and the Inspector-General of Registration.

Correspondence.

To

THE EDITOR
OF THE BERAR SAMACHAR

SIR

Kindly insert the following in your Samachar. I really wonder how your tiny paper is able to take Samachar of the whole of Berar; but as you say you can, I also send you some scraps and bits. But then what shall I write to you? I have very little and yet I will make much of what I have.

Our worthy Director Raosaheb Shriram Bhickaji Jathar is here. Every body's eyes are turned to see him a pacca Director; and I am sure people will thank the Resident very much ... [illegible] the Government of India, to see the Raosaheb confirmed. I like the Lord Dufferin of English politics, he is unexceptionably liked by people in Berar. A few days more and the matter will be decidedly.

Our Revenue Commissioner is coming back soon and of course the one who is here at present is going away. I am very much afraid of such big persons and generally indeed, of all burrasabs. I beg you therefore, to excuse me, if I speak so little of them; but surely, I will not ask you to excuse me for giving you this piece of stale news.

The question that is discussed in small knots of friends is the one about the Educational Inspectorship. Some say our worthy Inspector Mr. Balcrishna Shastri should be appointed to the Post. They assert he is the oldest hand in the Educational Departments and being a first class Inspector, would be very naturally promoted. Contra to this, it is said that he has the sin of being too outspoken and too straight forward on his head, and therefore stands very little chance of getting the place. Others gravely remind us of the very significant fact that he was one of those whose names were struck off the list of possible candidates for the Amraoti Municipality; after so much, we are forced to rest quiet. being almost despondent about our Shastriboa. To be serious however, we are sure that he is the one man who ought to get the place. As for the other candidates, you may discuss their merits at Akola; but we are not in the least prepared to give up our Shastriboa's just cause.

The weather here is now becoming a little bitter and augurs pretty well of not a very serious winter. We are feeling what they call the rosy cold just now; there is no prospect of the rains coming on any more, and we are delighted when we fancy how warm and snug we shall be all winter-warm ... [illegible] and warm beds to lie in, for the chosen few.

The case of Rambila's vs. Gopalji was decided the other day in the Small Cause Court. It is to be regretted that justice does not always tally with actual facts.

Yours truly
IGNIS FATUUS.

AMARAOTI 10TH OCTOBER 1884.

दिसून येईल. आतां हा खर्च केवळ हिंदुस्थानाकरितांच नसला तरी त्याचा मोठा भाग हिंदुस्थानच्या वांट्यास येत असेल यांत संशय नाहीं

लंडनमध्यें इंडिया आफिसचा स्टोअर डिपार्टमेंट म्हणून एक भाग आहे त्यांत ८८लोक कायमचे नौकर आहेत; हुद्देदार व क्लार्क मिळून ९२, पहिल्या व दुसऱ्या प्रतीचे १०सुपर वायझर्स आणि २६ एक्झामिनर्स आहेत व ह्या सर्वांचा पगार२,६१,६४० रु० आहे. ह्या शिवाय कांहीं हंगामी नौकर आहेत ते असें —एक सर्व्हेअर, १ डाक्टर, [illegible] ची देखरेख करणारे, व औषधांच्या संग्रहाची तपासणी करणारा एक ह्या पांच असामी मिळून दरवर्षास एकंदर पगार७७९०रु० आहे. शिवाय हंगामी ४ क्लार्क आहेत. त्यांचा सालीना पगार ९११० रु० आहे. तथापि ज्या अर्थीं हे इसम पुष्कळ दिवसापासून नौकरींत रुजूं आहेत त्या अर्थीं ते हंगामी आहेत असें ही म्हणतां येत नाहीं. हंगामी नौकरांच्या सदरांत ९४ कारागीर ही ह्या खात्यांत नमूद केले आहेत त्यांचा पगार सालीना ७०,२१० रु० आहे. व या खेरीज७० मजूर लोक आहेत त्यांचा पगार दरसाल ३६,३१० रु० आहे हे अखेरीस सांगितलेले दोन प्रकारचे नौकर हंगामी म्हणून म्हटले आहेत तरी त्यांचा वर सांगितलेला पगार मागील सालीं हीइतकाच होता. ह्या खात्यांतील लोकानीं मागील सालीं हिंदुस्थानांत पाठविण्या करिता दोन कोटी वीस लक्ष रुपयाचें सामान खरेदी केलें. व मागील कांहीं सालापासून ही रकम सालानुसाल वाढत आली आहे म्हणजे ती१९,९१,९७०रुपयापासून आतां २कोटी आणि वीस लक्ष झाली आहे.

ह्यावरून दिसून येईल कीं विलायतेंतून आणलेल्या सामाना बद्दल एवढा मोठा खर्च ज्या अर्थीं हेत आहे त्या अर्थीं ह्याटर वा संबंधीं सुधारणा करण्यास अद्यापि फार जागा आहे. करितां सरकारानें ह्या कडेस लक्ष दिलें पाहिजे नाहीं तर त्या ठरावापासून कांहीं फायदा न हेतां तो रद्द केल्यासारखाच होईल. सरकारास पाहिजे तसलें सामान जर कदाचित् इकडे तयार होत नसलें तर इतके पुष्कळ मोठमोठ्या पगाराचे लोक केवळ खरेदी वगैरे करण्यास तिकडे कामास न लावितां त्या त्या सामानांचीं यंत्रेंच इकडे आणविली व ते कारखाने इकडेच सुरू केले तर फार फायदा होईल. हिंदुस्थानांत तिकडच्या पेक्षा मंजुरीचे दर फार हलके आहेत व काम करण्याचे ही तास तिकडच्या पेक्षां इकडे ज्यास्त आहेत. शिवाय पुष्कळ माल मसालाही इकडूनच तिकडे न्यावा लागतो या मुळें त्या [illegible] खान्यांत भवाण होताल. असे झाले म्हणजे आपल्या देशांत तो माल फारच स्वस्त मिळेल. वास्तविक पाहिलें तर असे उद्योग लेकांनींच सरकारच्या मदती शिवाय करावेत पण त्यांज पाशीं एकतर पैसा नाहीं व ज्याकोणा जवळ पैसा आहे तो सरकारचें एवढें मोठें खातें सामान पुरविण्या करितां विलायतेंत तयार आहे असें पाहून अशा जोखमीच्या व गैर माहितीच्या धंद्यांत पैसा घालणार नाहीं. लार्डरिपन साहेबांच्या ठरावानें लोकांस उत्तेजन येऊन थोडें थोडें करितां करितां अनेक प्रकारचीं लहान सहान पुष्कळ यंत्रें या देशांत सुरू होण्याचा संभव आहे तरी तो ठराव अमलांत आणण्यास सर्व स्थानिक सरकार झटतील तर देशाचें व त्या बरोबर सरकारचें ही फार हित होणार आहे. देशी मालाचा खप सरकारी आफिसांतून मुळींच होत नाहीं असें आम[illegible] संबंधी खर्चाच्या मानानें इकडे होणारा खप फार थोडा दिसतो. आतां ह्या बाबतींत लक्ष पुरविण्यापासून सरकारास जितका नफा आहे तितकाच किंबहुना हिंदुस्थानांतील लोकांसही आहे व त्या लोकांचें जें नफानुकसान तेंच त्यांजवर राज्य करणाऱ्या सरकाराचें आहे हें आमचें शोधक व न्यायी सरकार जाणतच आहेत तेव्हां ही गोष्ट त्यांचें नजरेपुढें नसेल असें म्हणवत नाहीं तथापि आमच्या हिताच्या कळकळीस्तव ह्या बाबतीकडेस लक्ष देण्याची विनंती या ठिकाणीं केल्या शिवाय आमच्यानें रहावत नाहीं.

(लिहून आलेला मजकूर)

वेळ ही अमित आहे. तिचा आदि व अंत आपणास कळत नाहीं. तथापि गत काळाविषयीं आपणास आपल्या व इतरांच्या स्मृतींच्या योगानें जसें ज्ञान होतें तसेंच आपल्या आंगच्या तर्क शक्तीच्या योगानें पुढील गोष्टींचें अनुमान करितां येतें. परंतु स्मृति ही चंचल आहे आणि तिजवर वेळेचें प्राबल्य होतें आणि त्या योगानें सुखाच्या व तशाच दुःखाच्या गोष्टी विस्मृतिरूपी दरींत गडप होतात. हा प्रकार एकाप्रकारें शोचनीय आहे खरा पण दुसऱ्या प्रकारें फार लाभाचा दिसतो. मागील गोष्टींची स्वाभाविकपणें विस्मृति झाल्यानें आपणांस अज्ञानावस्था प्राप्त होते खरी पण प्रापंच्यांत हीच स्थिति महदर्थ्य आहे. मनुष्याच्या मागें सुखापेक्षां दुःखाचेच प्रसंग बहुधा फार येतात म्हणून गतगोष्टी बद्दल नेहमीं झुरणीस लागून पुढील गोष्टींचें अस्थैर्य सदोदीत मनांत येऊन त्याच्यानें आपल्या स्वतःच्या, आपल्या कुटुंबांतील माणसांच्या अथवा आपल्या मित्रांच्या अभ्युदयार्थ कांहींच श्रम झाले नसते. फार तर काय पण त्याचें जीवित ही त्यास गोड न वाटून त्याचे दिवस नेहमीं उदासीनतेंत गेलें असते. अशी स्थिति ईश्वरानें मनुष्यास दिली असती तर जगाची राहटी हल्लीं आहे त्याहून कशी बदलती कोण जाणे. परंतु ही विस्मृति पुनः पुनः नाहींशी करण्याच [illegible] मनुष्याच्या [illegible] जन्मतःच गु[illegible] चातुर्याच्या [illegible] वितां येतो. [illegible] गुण आहे [illegible] योगानें त्या[illegible]स घडलेल्या गोष्टीचें विस्मरण होऊं नये म्हणून त्या लिहून ठेवितां येतात. ह्या अशा साधनास इतिहास ही संज्ञा देतात. जसें एखदे भांडें मलीन झालें असतां दुसऱ्या एखाद्या पदार्थानें तें घासलें म्हणजे स्वच्छ होतें तद्वतच विस्मृतिरूपी मळ इतिहासरूपी कुचीनें नाहींसा होतो. अशा योगानें पूर्वीं घडलेल्या गोष्टी अवगत करून घेतां येतात व त्याचे अध्ययनाचें योगानें अनुभव प्राप्त होतो. तसेंच पुढें होणाऱ्या साधारण गोष्टी विषयीं ही मनुष्य अनभिज्ञ राहत नाहीं. जन्मतःच ईश्वरानें त्याचे अंगीं तर्कशक्ति दिली आहे योगानें व मागील इतिहासावरून प्राप्त झालेल्या गत गोष्टींच्या अनुभवामुळें त्यास आपला पुढील मार्गही तितका दुर्गम वाटत नाहीं तर त्या तर्कशक्तीच्या योगानें त्यास पुढें होणाऱ्या गोष्टीचा सा[illegible] र्क करितां येतो व त्या धोरणानेंच वागतांही येतें. हा तर्क शक्ति कोणाची अधिक व कोणाची कमी असते व ती त्यास त्या प्रमाणानें ज्यास्त किंवा कमी लढवितां येतें. पण ही साधारण मनुष्याची गोष्ट झाली. आपणामध्यें इतिहास वाचणारे थोडेच व ते वाचून त्याचे धोरणानें चालणारे त्याहूनही थोडे. परंतु एवढें खरें कीं जे लोक इतिहासाकडे लक्ष देतील त्यांचें स्मृतीवर वेळेचें प्राबल्य होणार नाहीं. इतिहासाचें जर इतकें सामर्थ्य आहे तर त्याची मदत आपणास कशी होते हें आपण पाहूं. प्रथमतः प्राचीन इतिहासाविषयीं विचार करूं.

आपल्या देशांत पूर्वीं इतिहास लिहण्याची चाल नव्हती. जो थोडा बहुत इतिहास व जीं चरित्रें उपलब्ध होतात त्यांचें स्थल व शक निश्चयात्मक नसल्यामुळें त्यावर तितका भरंवसा बसत नाहीं. राम, कृष्ण, पांडव वगैरे ऐतिहासिक सिद्ध पुरुषांचीं चरित्रें ज्यांत वर्णिलीं आहेत त्या ग्रंथांस ह्याच कारणावरून इतिहास ही संज्ञा न मिळतां पुराण (अविश्वसनीय इतिहास) अशी संज्ञा मिळाली आहे. हे सर्व ग्रंथ पद्य आहेत. कवी हे निरंकुश असतात म्हणजे त्यांस वाटेल तशी कल्पना करून वाटेल त्या पदार्थांस वाटेल त्या पदार्थांची उपमा देण्याची त्यांस मोकळीक आहे ह्यामुळें आपल्या कवींनीं स्वतःच्या कवितेंमध्यें रंग येण्यास कवितेमध्यें योजिलेल्या पात्रांचें वर्णन इतक्या अतिशयोक्तिनें केलें आहे कीं त्यांच्या तिखटमीठ लावून केलेल्या वर्णनाच्या योगानेंच ह्या पात्रांचीं कृत्यें वाचकांस व श्रोत्यांस व विशेषेंकरून परधर्माचे लोकांस अविश्वासनीय झालीं आहेत प्रत्येक राष्ट्राची पूर्व स्थिति अशीच आहे पण दुसऱ्यामध्यें जें आपण व्यंग पहातों तेंच आपणामध्यें असल्यानें त्यांस आपण चांगलें म्हणावें असें नाहीं. वर सांगितल्याप्रमाणें कवींनीं वर्णन केलेली आपल्या प्राचीन महावीरांचीं चरित्रें पुष्कळ हल्लींच्या काळास अमानुष वाटतात त्यांस पुराणांत देव मानिलें आहे. त्यांस जर खरोखर देव न मानिलें तर त्यांनीं ह्या पेक्षां ही अद्भुत कृत्यें केलीं असती तरी तीं खोटी त्याची पुष्कळ कृत्यें ईतकीं आघटित वाटावयास नकोत. हल्लीं अगबोटी, आगगाड्या तारायंत्रें, विजेचे व धुराचे दिवे, मिताक्षरलिपी, अंतरावरून परस्परांशीं बोलतां येण्याची युक्ति व दुसऱ्या अशाच अनेक यंत्राच्या कृति सांद्यंत जर लिहून ठेविल्या तर एक दोन पिढ्या नंतरच्या लोकांस ह्या बदलही तसाच अद्भुत चमत्कार वाटेल. ह्यावरून अशी कल्पना करितां येते कीं पूर्वीं अस्त्रावर आवहान करून त्यां पासून अग्नि वायु वगैरे उत्पन्न करितां येत होतें हेंही घडण्याजोगेंच आहे. यांत्रिक शक्ति तर अद्याप पर्वतों कांहीं प्रसंगीं अल्पस्वल्प प्रचारांत आहे मग त्यावेळेस किति प्रज्वलित असेल ह्याची कल्पना देखील करितां येत नाहीं. निरनराळ्या ठिकाणीं निरनराळे चमत्कार घडल्याचें प्रसिद्ध आहे पण तो सर्व वृत्तांत केवळ दंत कथे प्रमाणें गणिला जात आहे. अशा प्रकारचीं ठिकाणें वऱ्हाडांत अनेक आहेत व त्याचे संबंधाची माहिती उपलब्ध ही आहे ती पुढील खेपेस थोडक्यांत देईन.

वऱ्हाड

वऱ्हाडचे कायमचे कमिशनर मि. हेन्वी साहेब हे शनवारीं उमरावतीस येऊन दाखल झाले. त्यांच्या दोन वर्षांच्या रजेंत मि. रिडसडेल यांनी आपलें काम फार चांगलें बजाविलें व लोकप्रियता संपादिली हें कळविण्यास आम्हांस संतोष वाटतो.

रा. रा. आत्माराम भिकाजी ए. अ. कमिशनर यांस मि. बर्न्स साहेब यांच्या जागीं अलिशान रेसिडेंट साहेब यांनीं उमरावती मुनसिपालिटीचें मेंबर नेमिलें आहे.

सय्यद नुरुद्दिन सुपर न्युमररी अ. कमिशनर वर्ग तीन यांची रजा तारीख ३१माहे डिसेंबर पर्यंत वाढल्याचें कळतें.

मिर मुस्ताफा अली, मिर जहांदरअली व मिरजा अली महंमद खान मोतिमद जंग यांस वऱ्हाड कमिशन मध्यें रेसिडेंट साहेबांनीं हिंदुस्थान सरकारच्या मंजुरातीनें आनररी अस्याची नेमिल्याचें समजतें.

मि. एच. एस. निकालेटस साहेब यांस मि. ग्रांट साहेबांची वणी जिल्ह्यांत बदली झाल्यामुळें डिस्ट्रिक्ट रजिस्ट्रार नेमिलें आहे.

मि. एच. आर. एफ आश साहेब सेकंड ग्रेड असिस्टंट इंजिनीअर यांची दक्षिण वऱ्हाडांतून पश्चिम वऱ्हाडांत बदली झाली आहे.

मि. जे. एच. हांडले फर्स्ट ग्रेड असिस्टंट इंजिनीअर यांस शिकंदराबादेकडून पश्चिम वऱ्हाडांत बदललें आहे.

मि. ए. लेव्हन थार्प असि. इंजिनिअर फर्स्ट ग्रेड सब प्रोटेम यांची बदली पश्चिम वऱ्हाडांतून पूर्व वऱ्हाडांत झाली आहे.

दुकानापुढील गटा[illegible]च्या जागेंत माल ठेविल्याबद्दल ता[illegible] पाऱ्यावर ३४ कल[illegible] केले व हें प्रकरण [illegible] पुढें चालूं आ[illegible] लिहावयाचें आहे [illegible] होई पर्यंत कांहीं लिहूं इच्छित नाहीं.

रा. रा. कृष्णाजी येथील डेपुटी कमिशनरचे क्लार्क आफ कोर्ट यांनीं आजपासून आठ दिवसांची रजा घेतली आहे व त्या रजेंत ते सातान्यास जाऊन येणार आहेत असें कळतें.

ग्रेट इंडियन पेनिनसुला रेल्वे कडील गाड्यांत तारीख६ आक्टोबरपासून कांहीं फेरफार करण्यांत आला आहे त्याप्रमाणें वऱ्हाडांतून जाणाऱ्या येणाऱ्या गाड्या नेहमींचे वेळापेक्षां पाव तास अगोदर जातील व येतील.

वर्तमानसार

मि० कृष्णराव गोखले यांस छत्रपति कोल्हापूर यांचे ट्युटर नेमिलें. श्री० आबासा० कागलकर यांचे हेच गुरु होते.

म० मि०

मनुष्यांस कुत्रीं चावल्यानें जो भयंकर परिणाम होतो तो न होण्याकरतां आपल्या देशांतलीं सर्व कुत्रीं मारून टाकण्याचा गोव्यें सरकारचा विचार चालू आहे असें सांगतात. गळ्यांत साखळी बांधून जे लोक आपलीं कुत्रीं हातांत धरून फिरवीत असतील त कुत्रीं मात्र ठेवलीं जाणार आहेत. उपाय उत्तम!

ब्रह्मीराजानें आपल्या विरुद्ध खटपट करणाऱ्या अशा कित्येक लोकांस ठार मारून टाकण्याचा तडाखा चालविला आहे व राजाविरुद्ध होणाऱ्यांचा काय प्रकार होतो हें लोकांस कळून सर्वत्र चांगली दहशत पडावी याकरतां हा प्रकार आरंभला आहे असें सांगतात.

म्हैसूरच्या हद्दींतील सोन्याच्या खाणींतून काढलेले पंधरा पौंड सोनें मागल्या महिन्यांत मद्रासेहून विलायतेस रवाना झालें असें सांगतात. ही फायदेशीर झाली तर हिंदुस्थानास हा एक फायदाच समजावयाचा.

गेल्या अगष्ट महिन्यांत मुंबईहून एकंदर १०,०६३ खंडी किंमत रुपये १७,००,-०५३ चा कापूस परमुलखीं गेला.

टेनसच्या राजानें कांहीं युरोपियन लोकांस कैदी करून ठेवल्यावरून यांस सोडविण्याकरतां इंग्लिश व डच कामदार रवाना झाले होते व त्या प्रमाणें त्यांणीं त्या राजास दोन समजुतीच्या गोष्टी सांगून कैदखान्यांत पडलेल्या युरोपियनांस बंदमुक्त केलें असें समजतें.

शेषाचा अवतार— गोव्याच्या हद्दींत नुकताच एक एवढा मोठा सर्प आढळला कीं, तो मोठ्याशा सुपारीच्या झाडासारखा होता.

सोंवळ्या आगबोटी— राजकारभारांतलि वेगळाल्या खात्यांतल्या ज्या मोठाल्या सनदी जागा आहेत त्या सनदी परिक्षांत पास होण्याकरतां श्रीमान लोकांनी आपली मुलें विलायतेस पाठविण्यास तयार झालें पाहिजे व त्यांच्याकरतां वेगळ्या आगबोटी व विलायतेत राहण्याची विशेष प्रकारची सोय करणें अवश्य आहे असें अग्रा येथील लोकांचें मन असून त्या प्रमाणें ते उद्योग करण्यास तयार झाले आहेत असें दिसतें.

हत्यारांची रवानगी— हत्यारांनीं लादलेले ६०० याबु, १०० उन्टें व १०० खेचरें पेशावराहून नुकतींच काबुलास गेलीं असें सांगतात. हिंदुस्थानसरकारचें हें औदार्य असेल!

गमतीचें लग्न— विलायतच्या दुसऱ्या चार्लस राजाच्या वेळीं पार्लमेन्टानें असा एक कायदा केला कीं, अयोग्य रीतीनें झालेलीं लग्नें गैर कायदा ठरवून शिक्षेस पात्र आहेत असें फर्मावीलें. विलायतच्या एका माजिस्त्रेटापुढें नुकतींच एक तरुण मनुष्य व व तरुण बायको अशीं उभीं करण्यांत आलीं व वरील नियमाच्या विरुद्ध त्यांणीं आपलें लग्न लावण्याचें प्रसिद्ध केलें असा वरील कायद्याच्या आधारानें त्यांच्यावर आरोप करण्यांत आला. तुम्ही या गुन्ह्यास कबूल आहां काय असें जेव्हां त्यांस विचारलें तेव्हां त्या जोडप्यानें गुन्हा कबूल केला व त्यांचें तसें लग्न झाल्याचें दोघां साक्षीदारांनींही सांगितलें. माजिस्त्रेटानें दोघांसही आठ आठ आणे दंड केला. या खटल्यांत विशेष गंमत अशी झाली कीं, त्यांस अशी शिक्षा झाल्यानें त्यांचें लग्न कायदेशीर झालें असें ठरलें व दंड केल्याचा जो माजिस्त्रेटाचा ठराव झाला तेंच त्या उभयतांच्या लग्नाचें कायदेशीर सर्टिफिकेट झालें.

रशियन बादशहा [illegible] राजधानींत आला.

अफगाण सरहद्द कमिशनास मदत करण्यास पर्शियाचा शहा तयार आहे.

ठा० अ०

जबर तुफान—गेल्याच्या मागल्या आठवड्यांतलि तुफान बऱ्याच ठिकाणीं गाजलें त्यांत अहमदाबादेस तर त्यानें कहरच उडविला. म्हणजे त्या आठवड्यात मंगळवारीं रात्रीं विजावर विजा व गडगडाटावर गडगडाट होऊन पावसाची मुसळधार चालली होती, तेणें करून पिकांस अतिशय नुकसान झालें आहे. अशा प्रकारचें भयंकर तुफान तेथील लोकांनीं पाहिल्याचें त्यांस स्मरत नाहीं असें ह्मणतात.

घोड्यांचें प्रदर्शनः—हें प्रदर्शन गेल्या महिन्याच्या ३० वीस पुण्याजवळ वानवडी गांवीं झालें. त्यांत निरनिराळ्या जातीचे उत्तम घोडे ९०० एकत्र जमले होते.

भयंकर खून :-- कोल्हापुर प्रांतांत हलकर्णी गावी एका जंगमानें एका बाईस तिचा रोग झाडून बरा करण्याची थाप देऊन तिला एका धान्याच्या रिकाम्या पेवाजवळ नेली आणि त्या खाड्यांत उतरल्यावर रोग बरा होईल असें सांगून तिला आंत उतरविलें आणि मागून तिच्या आंगावर मोठ दगड लोटून तिचा जीव घेतला, हें घोर कृत्य त्यानें तिच्या आंगावरील ४०० रुपये किंमतीच्या दागिन्यांसाठीं केलें. हल्लीं हा मनुष्य पोलिसाच्या हातांत आहे आणि लौकरच त्यास याबद्दल प्रायश्चित भोगावें लागेल.

तुरुंगांतील कैद्यांचा भयंकर प्राणघातः- रंगून टैम्स पत्रांत मांडले येथील तुरुंगांतील कैद्यांचा दंगा शांत करण्यासाठीं ज्या उपायाची योजना करण्यांत आली होती त्यांच्या स्वरूपाचें वर्णन केलें आहे तें फारच भयंकर आहे. ह्मणजे ६० कैदी बाहेर आले होते त्यांस पहिल्या सपाट्यांत उडवून टाकिलें. नंतर राजवाड्यांतील पहारेवाल्यांनीं कांहीं लोकांनीं तुरुंगास आग लावून दिली आणि कैदी बाहेर पळूं लागले तेव्हां त्यांस गोळ्या घालून ठार मारिलें. इतकेंच नाहीं, तर जे कोणी कैद्यांचे आप्त इष्ट व मित्र परवानगीनें कैद्यांचे खाणें आंत घेऊन गेले होते त्यांपैकीं ही पुष्कळ माणसास मुकले आणि थिबा राजानें सर्व राजकीय कैद्यांस ठार करण्याचा निश्चय केला आहे असें रंगूनच्या ता. १ अक्टोबरच्या तारेवरून कळतें.

सु० प०

कोटोयम व पीरमाड येथें जाण्याच्या रस्त्यावर महामारीचा उपद्रव असल्या कारणानें त्रावणकोरच्या प्रांतांत जाण्याचा बेत मि. ग्रांट डफ यांनीं फिरविल्याचें समजतें.

अमिराचे एजंट समदखान यांनीं १०० खेचरें व १०० भर उंट हत्यारें व सामान लादून काबुलास पाठविले असें पेशावर येथून आलेल्या खबरीवरून समजतें.

फ्रेंचांचा व चिनी लोकांचा जो तंटा सुरू झाला आहे तो लवकरच मिटेल असीं चिन्हें दिसूं लागलीं आहेत. चीन देशाच्या बादशाहीस माहेबाऱ्या मतांत फ्रेंचशीं तह करावा असें आहे अशी बातमी आहे.

मदागास्कर (आफ्रीका पूर्व किनारा) च्या पूर्व किनाऱ्यावर माहेनोरो या नांवाचें एक बंदर आहे त्यावर फ्रेंच लोकांनीं हल्ला केला व ते घतलें असी बातमी आहे.

दमानच्या सर्व तालुक्याच्या प्रांतात अपकारी डिपार्टमेंटनें ताडीवर कर पांच रुपये केला व दमान येथेंही असाच कर वाढवा असें पोर्चुगीज सरकारास लिहिलें आहे. जर पोर्चुगीज सरकार कर वाढविण्यास कबूल झालें व कर वाढविला तर ताडी काढणारे लोकांनीं हा धंदा सोडून जेथें उदरनिर्वाहाची सोय जमेल तेथें जाण्याचा निश्चय केला आहे.

डा डब्ल्यु. डब्ल्यु. हंटर हे आक्टोबर महिन्याच्या पहिल्या तारखेस इंग्लंडांतून निघून मुंबईस २८ तारखेस येऊन पोंचतील असें वाटतें.

लार्ड डफरिन हे इंग्लंडांतून नोवेंबर महिन्याच्या पहिल्या मेल स्टीमरनें येणार व मार्किस आफ रिपन याची मुंबईस गाठ घेणार असें ह्मणतात.

आफगाणिस्थानांतून कलकत्ता येथील एका पत्रास आलेल्या बातमीवरून असें समजतें कीं अमीर यांनीं महंमद सरवर आणि महंमद अत्ताजान नांवाच्या दोघांस कैदेंतून सोडिलें व त्यापैकीं एकाला जिलात बक्षिस दिलें व त्यास गिजनीत जाण्यास परवानगी दिली.

लार्ड रिपन व लार्ड डफरिन यांची गांठ मुंबईत पडण्याची बातमी खोटी आहे असें ह्मणतात. लार्ड डफरिन हे आपल्या कामाचा चार्ज कलकत्यास घेतील ह्मणून जी व्यवस्था ठरली होती तींत कांहीं फेरफार झाला नाहीं. लार्ड रिपन हे लार्ड डफरिन येईपर्यंत कलकत्यास राहतील व नंतर मुंबईस येऊन इंग्लंडास जातील.

ने० गो

(लिहून आलेला मजकूर.)

आद्यशिक्षणाची व्यवस्था सरकार वऱ्हाडांतील म्युनिसिपालिट्यांकडे देणार असें फार दिवसांपासून ऐकत होतो पण तें म्युनिसिपालिट्या आपल्या व्यवस्थे खालीं घेतील कीं नाहीं ह्याचा संशय वाटत होता, पण आतां असें कळतें कीं अकोला, खामगाव, शेगांव येथील म्युनिसिपालिट्यांनीं कांहीं अटीवर तें आपणाकडेस घेण्याची जबाबदारी पतकरिली आहे. आतां ह्याचा निभाव या कमिट्यांकडून कसा लागेल हा संशय घेण्यापूर्वीं एक गोष्ट आपणांस मला विचारावीशी वाटते कीं म्युनिसिपालिट्यांस हा अधिकार कोणत्या आधारें मिळावयाचा? एज्युकेशन कमिशननें ज्या शिफारसी केल्या आहेत त्यांत मी असें वाचल्याचें स्मरतें कीं खाजगी शिक्षणास उत्तेजन द्यावयाचें, लोकांत आद्यशिक्षणाचा प्रसार करावयाचा व त्याचा खर्च होईल तो त्यांजवर घालून स्थानिकस्वराज्याचे अधिकार लवकरच म्युनिसिपालिट्यांस मिळणार ह्मणून त्याची व्यवस्थाही त्यांजकडेस द्यावयाची. ह्या कमिशनच्या सुचनेवरून दिसतें कीं कमिट्यांना स्थानिकस्वराज्याचा अधिकार मिळाल्यावर त्याचा शिक्षणासाठीं ह्मणून आद्यशिक्षणाची व्यवस्थ त्यांजकडेस द्यावयाचा. मग घड देण्यापूर्वीं अवयव अथवा प्रतिमा करण्यापूर्वीं तिची प्राणप्रतिष्ठा करणें ही चाल कोठली? वऱ्हाडांतील म्युनिसिपालिट्यांस स्थानिकस्वराज्याचा अधिकार देण्याचें भिजत घोंगडें अद्यापि तसेंच पडलें आहे. कांहीं महिन्यापूर्वीं ह्या गोष्टीचा विचार करण्याकरितां वऱ्हाडांतून दोन प्रतिनिधीही गेले होते पण तेथें काय ठराव झाले ते पुरते पणीं बाहेर पडले नाहींत. अर्धींच बऱ्याच स्थानिक सरकारांचीं मतें ह्या गोष्टीस प्रतिकूळ आहेत तशांत तिचे मूळ उत्पादक ही तिचा प्रसार चोहोंकडे होण्यापूर्वींच निजधामास जात आहेत. मग इतके दिवसाच्या आशेचा परिणाम काय होईल न कळे. बरें, आपल्या म्युनिसिपालिट्यांस हा अधिकार खास मिळण्याची उमेद आहे ह्मणून आद्यशिक्षणाची व्यवस्था त्यांजकडे द्यावयाची असें कदाचित् असेल तर तो अधिकार सर्वच म्युनिसिपालिट्यांस मिळणार काय? वऱ्हाडावरील मोठमोठ्या ठिकाणीं देखील अद्यापि म्युनिसिपालिट्यांस हे अधिकार मिळाले नाहींत यावरून दिसतें कीं ज्या ठिकाणीं सुशिक्षित लोकांचा चांगला भरणा नाहीं त्या ठिकाणीं हा अधिकार तेथील म्युनिसिपालिटीस क्वचितच मिळेल. असें जर आहे तर शेगांवा सारख्या नूतन व अनुभविक म्युनिसिपालिटीकडे आद्यशिक्षणाची तरी व्यवस्था कशी दिली जाणार न कळे. व कांहीं एक पैसा न देतां ही व्यवस्था आपणाकडे घेण्यास जर शेगांवची म्युनिसिपालिटी समर्थ आहे तर अकोल्याच्या म्युनिसिपालिटीनेंही ती व्यवस्था आपणाकडेस कां घेऊं नये? हें काम किती जोखमीचें आहे हें शाळा खात्याचे अधिकारी पूर्ण जाणत आहेत करितां ते आपल्या जिम्मेस असलेल्या वस्तूची जशी त्यांनीं जतणूक केली तशी किंवा याहून चांगली जतणूक करण्यास जे समर्थ असतील त्यांचे स्वाधीन ते ती करितील ही आशा आहे.

आतां, कमिट्यांकडून ह्या गोष्टीचा निभाव कसा लागेल ह्याचा संशय मोठाच आहे पण या संबंधीं अधिकार कमिट्यांकडे किती जाणार व सरकारचे हातीं किती राहाणार हें केल्यावर लिहिन. म्युनिसिपालिट्यांकडून पोलिस खात्याचा खर्च काढून हा खर्च त्यांजवर सर्व किंवा अंशतः बसविला आहे. जर खर्च पुरण्या पुरतांच त्यांस ह्या संबंधीं अधिकार मिळावयाचा असेल तर बाह्य कारें हल्लींच्या वनंतरच्या आद्यशिक्षणाच्या व्यवस्थेंत कांहीं फरक पडणार नाहीं. पण जर त्यांचा शिरकाव अधीक झाला तर इतर ठिकाणच्या स्कूलकमिट्यां प्रमाणे कमिट्यांची ही व्यवस्था नसो ह्मणजे झालें.

हें पत्र आकोला येथें कै० वा० खंडेराव बाळाजी यांचे "वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

VOL XVIII AKOLA MONDAY OCTOBER 27 1884 NO 41

वर्ष १८ अकोला सोमवार तारीख २७ माहे अक्टोबर सन १८८४ इ० अंक [illegible]

वऱ्हाडसमाचाराची किंमत.

	६०
वर्षाची आगाऊ	५
सहामाही ,,	३
साल अखेर	७
किरकोळ अंकास	०४
डांक हांशील.	
वर्षाचें आगाऊ	०१३
सहामाही	०८
साल अखेर	१०८

नवीन वर्गणीदार होऊं इच्छिणारे लोकां कडून आगाऊ वर्गणी यावी म्हणजे पत्र सुरूं केलें जाईल.

नोटिसीबद्दल.

१० ओळींचे आंत	१
१० ओळींपुढें दर ओळीस	०१०६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	०१
इंग्लिश किर्पीत दर ओळीस	०४
,, ,, दुसरे खेपेस	०३

तयार आहे.

हिंदुधर्म शास्त्र- भाग१व२

(दुसरी आवृत्ति)

नामदार रा. सा. वि. ना. मंडलीक सी. एस आय्० यांचें

किंमत ८ रुपये व हाशील आठआणे. पत्रें (किंमतीसुद्धां) ग्रंथकार यांस मुंबईस पाठवावीं.

सदरील पुस्तकें आमचे छापखान्यांत विकीसाठीं ठेविलीं आहेत.

व. स. कर्ते.

स्त्री पुरुष तुलना.

साहसी कोण? पुरुष किंवा स्त्रिया? हा सुरस निबंध सौ० ताराबाई शिंदे यांनीं रचिला आहे. पुस्तकें पुणें येथें श्रीशिवाजी छापखान्यांत व वऱ्हाडांत बुलढाणें एथील रा० रा० बापूजी हरी शिंदे हेड क्लार्क मि० डे० कमिशनर यांजकडेस व अकोलें एथें वऱ्हाड समाचार छापखान्यांत विकत मिळतील. किंमत नऊ आणे पुस्तक घेणारांस टपालहशील पडणार नाहीं. पैसे पाठविणारानें वर्गणीच्या सुद्धां पाठवावें.

विक्रीस तयार.

SAPKER'S DIARY FOR 1885 WITH A CALENDAR FOR 1886.

सापकराची रोजनिशी. सन १८८५ सालाकरितां.

यांत सरसालचे दीनवर्षेसंबंधी तिथी, वार, महिने, सूर्योदयास्त व विशेष उपवास, सण व या संबंधें सरकारी आफिसांत असणाऱ्या सुट्या, मौंजी विवाहाचे मुहुर्त, याच प्रमाणें, इंग्रजी, मुसलमानी, व पारशी तारखा, महिने; तसेंच रेलवे, तारायंत्र, स्टांप, मनीआरडर्स, पोस्ट, मुंबई ब्यांकेच्या रुळी, वगैरे नेहेमीं जरूर लागणाऱ्या विषयसंबंधानें अवश्य तितकी बरीच माहिती दिली आहे. शिवाय सिव्हिल प्रोसिजर, मुदतीचा, विशेष न्यायाचा, दस्तऐवज नोंदण्याचा, जनरल-स्टांप, कोर्ट फी, पोलीस गाईड, डिस्ट्रिक्ट व गांवचे पोलीस, क्रिमिनल प्रोसिजर; इत्यादी अनेक नेहमीं जरूर लागणारी कायद्यासंबंधी उपयुक्त अशी अवश्य तितकी माहिती दिली आहे. कापीव तुळया, तक्ते वगैरे लांकडांचे घनफूट कसे मोजावे याविषयींची माहिती दिली आहे. ही माहिती कंत्राटदार व लांकडें खरेदी करणारे लोकांस विशेष फायद्याची होईल. आजमासें वीस रुपये दरमहा पगाराचा रोजमुरा कसा चुकता करावा याविषयाचे माहितीचें कोष्टक दिलें आहे. पुस्तकांच्या अखेरीस कांहीं कोरी पृष्ठेंव नंबरवारच्या सदराचे ही कागद जोडलें आहेत. शिवाय यंदाच्या रोजनिशींत एक शतवर्षिक पंचांग नवीनच जोडलें आहे. एकंदरींत हरएक प्रकारची करवली तितकी जास्त सुधारणा करण्यांत आली आहे.

रोजनिशीची किंमत.

रोजनिशी प्रत नंबर १ ची ब्लॉटिंग पेपर किंवा प्रत्येक पानाआड कोऱ्या कागदा (एक पानावर एक तारीख लिहिण्या पुरती जागा)सहीत जाड पुठ्यानें बांधलेली किंमत बारा आणे, टपाल हंशील दोन आणे पडेल.

रोजनिशी प्रत नंबर २ साधी जाड पुठ्यानें बांधलेली किंमत आठ आणे, टपाल हंशील दीड आणा पडेल.

रोजनिशी प्रत नंबर ३ साधी विलायती कापडानें बांधलेली किंमत सात आणे, टपाल हंशील दीड आणा पडेल.

नंबर १,२,३, ची रोजनिशी पनसेलीसहीत मागविल्यास एक आणा जास्त पडेल.

वर लिहिल्या अन्वयें जी किंमत आम्हा कडे रोख येईल त्या नंबरची रोजनिशी रवाना करण्यांत येईल. घेणारांनीं त्वरा करावी.

भाऊ गोविंद सापकर, ज्ञानचक्षुचे मालक.

वसूल

ता. २६ माहे आक्टोबर सन १८८३ पासून आला तो—

रा. रा. रामचंद्र नारायण कारभारी कारले बुद्रुक ५०१३.

रा. रा. शेषाचिलम मुदलियार तहशिलदार साहेब २०

रा. रा. टी. रंगराव साहेब २००५

रा. रा. मुकुंदलाल न्हनालाल अकोलें ५.

रा. रा. सेक्रेटरी नेटिव्ह जनरल ला० चिखली ३०५

रा. रा. नेटिव लायब्ररी बार्शीटाकळी ३०५.

रा. रा. अप्पाजी मैराळ अकोलें ५.

रा. रा. जमनादास गिरधरलाल २०७

रा. रा. रामचंद्र धोंडदेव स्टेशन मास्तर मोर्तिजापुर ११०१०

रा. रा. दामोदर सोनाजी मास्तर दहीगांव ५०१३

रा. रा. भोलासिंग चीफ कास्टेबल—बाळापुर २०.

रा. रा. रामचंद्र पंढरी शेगांव५

रा. रा. यशवंत महादेव अकोलें ५

रा. रा. अमृतराव बापूजी मानचंद ता अकोट. ५०१३

रा. रा. शामराव नानराव हिवरखेड ५०१३

रा. रा. नरसो रामचंद्र वकील अकोलें ३

रा. रा. नेटिव जनरल लायब्ररी एलिचपूर. ४

रा. रा. पांडुरंग अनंत दांडेकर १०

रा. रा. रामजी शालिग्राम पोलिस इन्स्पेक्टर ११०१०

रा. रा. बळवंत तुकाराम जोशी हेड मास्तर. पळशी ५०१३

रा. रा. सुभानखा बिलंदखा मक्तेदार १६

[illegible]

[illegible]

(ष्णी) गुन्नम धघप्रघ पक्ष्घ
शेठेशी मेमीन नीशाणी लिघ
पेठ घळापुर.

जाहिरात.

अकोलें काटन मार्केट संबंधीं नियम पूर्वींचे होते ते दुरस्त करून व कांहीं नवीन करून मुख्य मुख्य गोष्टींत खालीं लिहिल्या प्रमाणें फेरफार करण्याचा कमेटीचा विचार आहे.

काटन मार्केट कमेटी म्युनिसिपाल कमेटीनें न नेमतां ती काटन मार्केट राजिष्टरांत नोंदलेले कापसाचे व्यापाऱ्यांनीं नेमावी त्या कमेटींत तीन मेंबर मुनसिपालिटीचे असावे आणि दोन दुसरे कापसाच्या व्यापाऱ्यांपैकीं असावे व म्युनिलिपालकमेटीचे मंजुरातीं करितां पाठवीत जावी.

१ काटन मार्केट कमेटी खालीं लिहिल्याप्रमाणें अधिकार चालवील.

१ काटन मार्केटची सर्व प्रकारें देखरेख ठेवणें

१काटन मार्केटांत ठेविलेले नौकरावर अधिकार चालविणें.

१कलम १४ व्यांत सांगितल्याप्रमाणें तक्रारी वगैरेचा निकाल करणें

१ वजनें तपासणें आणि कर वसूल करणें

नमुन्याकरितां काढलेला कापुस परत बोंदरींत घालीत जावा. नमुन्याबद्दल एक रतल कापुस तव पट्टींत कापून घेत जावा कापुस विकणाऱ्यांपासून दर वेझ्यास८३ खरिददारांनीं घ्यावे त्यांतून एक आणा मुनसिपालकमेटीस देत जावा.१०रतलाची साखळी केली जाईल प्रत्येक वेझ्या मागें बोंदरी वगैरे संबंधानें १० रतल वजा करण्यास खरीददारांस अधिकार आहे या पेक्षां अधीक वजावट केली जाणार नाहीं.

म्युनिसिपालकमेटीचे हद्दींत विक्रीकरितां आलेले कापसाचे बोजे मार्केट राजिष्टरांत दाखल करीत जावे.

१मार्केट सेस वा पैसा काटन मार्केट कमेटी कडून काटन मार्केट सुधारण्याकडेस कंपाउंडांत येण्याकरितां केलेल्या रस्त्याचे दुरस्तीकडे खर्च केला जाईल.

१कापसाचे व्यापार संबंधानें गाऱ्हाणें वगैरे करणें झाल्यास काटन मार्केटकमेटीकडे लेखी अर्जानें करावें.

१ नोंदलेल्या खरीददारांस अथवा विक्री करणारांस काटन मार्केट कमेटीची सभा भरवावी असें सांगण्याचा अधिकार आहेव असें मागणें लेखीं आल्यावर चेअरमन हे लौकरच सोयस्कर अशा दिवशीं सभा भरविण्याची तजवीज करतील.

येणें प्रमाणें फेरफार केले आहेत कळावें तारिख२९ माहे अकटोबर सन१८८४ इ०

Deorao Vinayak

व्हाइस प्रेसिडेंट.

अकोला म्युनिसिपाल कमेटी.

वऱ्हाडसमाचार

मिती कार्तिक शुद्ध ८ शके१८०६

हिंदुस्थान व आस्ट्रेलिया यामधील स्पर्धा.

कलकत्याच्या प्रदर्शनापसून हिंदुस्थान व आस्ट्रेलिया या दोन देशांमधील व्यापारास उत्तेजन येईल अशी मागें चर्चा चाललेली होती पण खरोखर पहातां त्या गोष्टीपासून त्या बेटास जसा फायदा झाला व होण्याचा संभव आहे तसा हिंदुस्थानास त्यापासून होण्याचा नाहीं. त्या प्रदर्शना करितां दक्षिण आस्ट्रेलिया मार्फत आलेले कमिशनर मि. स्काट ह्यांनीं त्या प्रसंगीं चांगली माहिती मिळविली व तिच्या योगानें आपल्या देशास फायदा व्हावा या करितां ते तिकडे आतां व्याख्यानें देत आहेत. थोड्याच दिवसां पूर्वी त्यांनीं हिंदुस्थानांतील उदीम ह्या विषयावर व्याख्यान दिलें. हिंदुस्थानांत जे जे पदार्थ उत्पन्न होत आहेत त्यां पैकीं कोण कोणते आपल्या बेटांत उत्पन्न करितां येतील ह्या गोष्टीचा तपास करून त्यांनीं ठरविलें आहे कीं कापूस अथवा चहा ह्यांची लागवड त्या बेटांत होणार नाहीं. ते म्हणतात कीं "मी कलकत्यास असतांना तेथील गिरण्यांमध्यें कसा माल तयार होतो हें पाहिलें. त्या वरून मला वाटतें कीं तेथील गिरण्यामध्यें म्यांचेस्टर येथील उत्तम गिरण्यांमधील मालाप्रमाणें माल निघतो. गव्हाच्या व्यापारामध्यें ही आपल्याने आपल्यानें हिंदुस्थानाची बरोबरी करवत नाहीं या करितां आपण कनिष्ट प्रतीच्या उत्पन्नाचे संबंधानें तरी त्या देशावर अवलंबून राहूं नये.

गेले सालीं६३,२४,६९० रुपयाचें गोणपाट ह्या बेटांत आलें व नुसत्या बंगाल्यांतून ९१,९१,८८४हंड्रेटवेट वजनाचें गोणपाट आलें. ज्यूट पाहिजे त्या प्रकारच्या जमिनीमध्यें होतें पण ज्या जमिनींमध्यें क्षार आहे अशा जमिनींत त्याचें पीक विशेष होतें. त्याचें लागवडीस फारसें चातुर्य लागत नाहीं. त्याचा पेरा गहूं वगैरेचे मागाहून होतो व त्या करितां निराळीं हत्यारें न लागतां एकंदरींत श्रम ही फार नाहींत. एकदां बी पेरिलें म्हणजे झाडांस फुलें येई पावेतों बिलकूल पहावें लागत नाहीं. कापणी झाल्यावरची खटपट ही फार थोडी व कमी श्रमाची आहे. वर सांगितल्या प्रमाणें ह्या मालाचा खप ही आपल्या वसाहतींत फार आहे व ह्यापासून नुसत्या गोणपाटाच्या थैल्याचाच फायदा आहे असें नाहीं तर त्याचे गळ्गापासून कागद होतात. दुसरा एक साधारण प्रतीचा उदीम आपल्या बेटांत करण्या जोगा आहे तो तंबाखु हा होय. ह्यासही उत्तम जमीन, श्रम पैका किंवा हिपाजत ही बिलकूल लागत नाहींत. प्रत्येक शेतकऱ्यास हा जिन्नस आपल्या शेताच्या एखाद्या लहानशा तुकड्यामध्यें सहज रीतीनें उत्पन्न करितां येईल; कारण तो आपल्या बेटांत पूर्वीं होत होता व अद्याप ही एक दोन ठिकाणीं होत आहे तो उत्तम प्रकारचा होत आहे. हिंदुस्थानांत बहुत्येक जातीच्या लोकांत तंबाखु खाण्याचा प्रचार असून ही तेथून गेले सालीं१८,००००० रुपयाची तंबाखु बाहेर गांवीं पाठविली; व फक्त दक्षिण आस्ट्रेलियामध्यें९,०९,२०० रुपयांची तंबाखु आली. ह्या प्रमाणें आपल्या बेटाचें पारतंत्र्य असतां सदहू जिन्नस अल्पप्रयासानें होण्या जोगे असतां ही ते आपण कां उत्पन्न करण्याची खटपट करूं नये न कळे. गव्हाचे व्यापाराचे संबंधानें आपल्या दक्षिण आस्ट्रेलिया मधील 'व्यापार कलावर्धक' सभेमध्यें जे वेळोवेळीं वादविवाद झाले आहेत त्यावरून त्या व्यापारांत आपल्या देशाच्यानें हिंदुस्थानाची बरोबरी कितपत करवेल ह्याचें अनुमान तुमचे लक्षांत आहेच. ह्या गोष्टीकडे आपणांस आतां विशेष लक्ष दिलें पाहिजे ह्याचें कारण असें कीं मागील पांचसहा वर्षांपासून हिंदुस्थानांतील गव्हांच्या व्यापाराची उत्तरोत्तर चढतीकला आहे आणि त्या देशांतून विलायतेंत गव्हाचा एवढा मोठा पुरवठा होत आहे कीं त्या योगानें त्या मालाचा दर फारच उतरला. वास्तविक पाहिलें असतां हिंदुस्थानांतील गव्हांचें उत्पन्न अमेरिकेंतील स्वतंत्रसंस्थानाच्या तोडीचें नाहीं पण हिंदुस्थानाशीं ह्या बाबतींत चढाओढ करण्यास एक मोठी अडचण अशी आहे कीं त्या देशांत गव्हांच्या उत्पन्नाच्या मानानें फारसा खप नाहीं. कारण त्या देशांत बहुत्येकांची चरितार्थ ज्वारी, बाजरी, तांदूळ वगैरेंवर चालतो. गहूं हें खाणें बहुधा श्रीमंताचें आहे आणि हिंदुस्थानांत जरी श्रीमंतांची संख्या वाढेल तरी त्या देशांतील जमिनीच्या लागवडीचें ही मान त्या प्रमाणें वाढेल; आणि तिकडील उत्पन्नाचें प्रमाण अलिकडील पांच साला प्रमाणेंच राहिलें तर विलायतेमध्यें गव्हाचा भाव फारच उतरेल आणि त्या योगानें आपल्या देशाचें नुकसान होईल. हिंदुस्थानचे स्टेट सेक्रेटरी ह्यांनीं पृथ्वी वरील ठिकठिकाणच्या गव्हाची हिंदुस्थानच्या गव्हाशीं तुलना करून त्याबद्दलचा रिपोर्ट प्रसिद्ध केला त्यांत त्यांनीं आस्ट्रेलियाच्या गव्हाचें संबंधानें लिहिलें आहे कीं हिंदुस्थानांतील उत्तम गव्हाची कणीक शेकडा ७७.४६ उतरत असून आपल्या देशांतील साधारण गव्हाची शेकडा ७९.८ उतरते. पण आपल्या गव्हां इतकें तिकडील गव्हांत सत्व नसतें ह्या संबंधानें आस्ट्रेलिया व हिंदुस्थान ह्यांतील प्रमाणें १६ स ४० ह्या प्रमाणें सुमारें अडीच पट म्हणजे आस्ट्रेलियांतील एक पौंड कणकेंत जितका रवा पडेल तितका हिंदुस्थानांतील उत्तम गव्हाच्या अडीच शेर कणकींत पडेल. एका गृहस्थानें असें म्हटलें आहे कीं हिंदुस्थानांतील व्यापाऱ्यांस आपले गहूं विलायतेंत दर कारटरास४०शिलिंग ह्या दराप्रमाणें नफ्यानें विकतां येत नाहींत पण हा केवळ भ्रम आहे. तिकडील 'पिसि' ह्या जातीचे उत्तम प्रकारचें गहूं ३७ शिलिंगास कारटर प्रमाणें खपूनही नफा रहातो. आपणास समुद्रकिनारा फार नजीक आहे ही गोष्ट विशेष फायद्याची आहे खरी पण हिंदुस्थानांतही रेलवेच्या योगानें बंदरापावेतों माल नेण्यास फार किंमत पडत नाहीं. पंजाबामध्यें एक कारटर गहूं उत्पन्न करण्यास १२ शिलिंग खर्च पडतो. व कराची बंदरा पावेतों ते नेण्यास भाडें ६ शिलिंग पडतें. ह्यावर थैले वगैरेचा खर्च व व्यापाराचा नफा धरिला असतां दर कारटरास ४० शि० प्रमाणें हिंदुस्थानचें गहूं फायद्यानें विकले जातील. ह्यांत संशय नाहीं."

(पुढें चालेल)

The Berar Samachar

MONDAY, 27 OCOBER, 1884

BERAR EDUCATIONAL DEPARTMENT

It has been our painful duty of late, to criticise, in these columns, some of the recent appointments made in this commission, and in doing, and continuing to do so, we keep before us, the weighty sentiments of the ablest and the most distinguished Indian statesman Rajah Sir T. Madhava Raw, who, at a Public meeting held in *Madras*, said "one of our most precious rights as *British* subjects, is the right of critici—sing, public measeres, and of representing our views and wishes, freely to the governing authorities. We cannot be too grateful for this priceless right. It enables us to procure relief and redress, and it enables government to keep itself in fair harmony with the people and to secure their love and attach—ment, which constitute its chiefest and strongest defence. We do well to exercise such right, as occasion may demand, or we should be unworthy of them."

We had not the remotest idea, that so soon after our last attack, we would be called upon to lay before the Resident, and the Government of India, another glaring injustice done to long, honest, and hardworking officers in the Educational Department.

It is now an open secret, that Mr. *Sriram Bhikaji* has been recommended by the Local Government, to fill up the vacancy, caused by the retirement of Rao *Bahadour* Narayen *Bhai*. As to Mr. Sriram Punth's indisputable claims, to the office, we have had the pleasure of frequently noticing them, and therefore a repetition of it is superfluous.

What we are conserned about today, is the appointment of Mr. *Bajaba* Ramchandra Pradhan, who we are informed has been recommended, to take up the place of Mr. Sriram Bhikaji Jatar as Educational Inspector.

In this nomination, two officers of the Department have suffered an injury, in no way merited. The first and foremost is that able and distinguished Scholar, and most successful Teacher *Berar* ever had. Mr. Vishnu Moreshwar Mahajani *M. A.* The truly meritorious services of, this gentleman, were so often carried to the notice of Government that they were forced to grant a personal allowance to his pay, adding at the same time, that his claims should be taken in to consideration. When a *suitable* vacancy occurs we would naturally expect in the case of Government for performances to surpass promises, but to our deep regret, which we need scarcely say, is largely shared by one and all in the province the case has been otherwise. This is injury No 1. As to injury No 2. Mr. Balakrishna Lakshman

Baput of Amraoti comes in. We do not exactly know, whether this was caused, on the ground of seniority, or merit. Whatever it may be we will first take the question of seniority.

From a careful enquiry, and a reference to the Educational Directories, we are able to say, that Mr. Balakrishna Baput entered the Berar service in November 1866, and Mr. Bajaba Ramchandra in October 1868. Again we find that when the former, was promoted to the second grade Inspectorship in 1868, the latter entered the service as 3rd grade Inspector. When Mr. Baput was promoted to the 1st grade in 1874, Mr. Bajaba, was in the second grade and it is not till 1876, that he got up to the 1st grade. Thus it will be seen, that while Mr. Bāput served in the department for 10 years as 1st grade Inspector Mr. Bajaba has only put in 8 years service in the same grade.

If the question of seniority was at all considered the claims of Mr Baput can in no way be questioned.

Now as to the merits. Many words are not needed to convince any one who looked into annual reports as carefully as we did that under this head the claims of both the gentlemen stand on a par— we do not see any where so far as we can get access to public documents any special mention made or commendation bestowed on Mr Bajaba Ramchandra What the late Director may have done in correspondences known as D. O's we cannot say but if he had done anything in private correspondences which he had not the courage to publish in official documents then it will of course be treated for what it is worth, by the Resident. There is no doubt that Mr. Bajaba, had one advantage, which Mr Baput was not fortunate enough to secure, and that was, the presence of the former at the Head Quarter station of the Director, where he could constantly put in his appearance, and try to secure the good graces of his Chief. We do not at all accuse him for this, as it is commonly done by men who happen to be at the Head Quarter.

Another singular circumstance, has come to our notice, in connection with Mr. Bajaba's appointment. It would appear, the late Director, in his eager desire to secure the appointment under consideration, to Mr. Bajaba, first of all based his claims on the sole ground of seniority, and when the mistake was pointed out to him, by some one, who had the hardihood to do it, he then turned to the question of merit which is nothing more than a resort to tactics If this is really what had actually taken place, we have not the slightest doubt, of the whole carrespondence being called for by the Resident (who cannot with any propriety be blamed for all these confusions, when facts are not placed before him) with a view to reconsider the question.

As to certificates from Dy. Commissioners under whom these gentleman served, we are told, that Mr. Baput's appear to be more valuable than Mr. Bajaba's. As these documents cannot be slighted, we trust they will be carefully examined.

It is the cardinal point of British justice, to allow a full and ample opportunity to the accused, to vindicate his character, before he is convicted and we sincerely hope, that Mr. Cordery, who is all for justice, will spare no pains, to sift the whole subject thoroughly and render justice to him who deserves it.

For our own part we would be glad to see the nomination of either of these gentlemen but since the stern facts noted above stare before the Public we are not at this present moment prepared to say & we may boldly assert, that even the Resident will hesitate to say that justice has been done to Mr Bapat who bore cheerfully the burden and the heat of the day in expectation of bettering his prospects in the Department in which he has spent nearly all the hay days of his life.

वऱ्हाड

We acknowledge with thanks the receipt of the following publications.

The Berar Education Report for the year 1883-1884 Returns of the Rail way borne Traffic of Berar ending 30th June 1884.

हवामान— दिवसें दिवस थंडी अधिक होत चालली आहे. ज्यामानानें थंडीचा वृद्धी होत चालली आहे त्याचमानानें पुढें होत गेल्यास यंदांच्या पावसाळ्या प्रमाणेंच हिंवांळा ही कडक होईल असा रंग दिसतो.

पुढें लिहिलेले गृहस्थ यंदा सालीं झालेल्या वकीलीच्या परीक्षेत हायर आणि लोअर स्टांडर्ड प्रमाणें पास झालें.

हायर स्टांडर्ड

१ डबल्यु ओ. ब्रायन.

लोअर स्टांडर्ड

१ अनंत विष्णु भागवत

२ गणेश श्रीकृष्ण खापर्डे बी.ए.

३ केशव वासुदेव सोमण.

४ महादेव सदाशिव सोमण.

५ नारायण गोविंद केतकर.

६ बाळकृष्ण हरी करंदीकर.

७ लक्ष्मण चिंतामण बापट.

८ शंकर विनायक वाबळे.

पीकपाणी—दरसाल दसऱ्या पासून दिवाळीच्या दरम्यान हुरडा तयार होतो. यंदा हुरडा तंर तयार झाला नाहीच परंतु अद्याप पर्यंत शेतांतून कणसेंही चांगलीशीं दिसूं लागलीं नाहींत.

मिस्तर डेव्हिस साहेब असिस्टंट कमिशनर यांस आणखी एक माहन्याची रजा मिळाली.

येथील हास्पिटल असिस्टंट महमद अबदुल अजीज यांस सहा आठवड्याची हक्काची रजा देऊन त्यांच्या जागावर उमरावतीचे पासड मेडिकल प्युपिल महमद अमिन यांस नेमिलें.

मिस्तर अर्देसर दिनशाजी येथील तहसिलदार यांस कांहीं दिवस पर्यंत ए० अ० कमिशनरच्या जागावर नेमिल्या मुळें त्यांच्या तहसिल दारीच्या जागावर येथील हुजुर नाझर मिस्तर शापुरजी वीरजी यांस नेमिलें.

मेहकर येथील तहसिलदार मिस्तर गणेश गोविंद यांस पंधरा दिवसांची हक्काची रजा मिळली. हे गृहस्थ रजेवर गेले म्हणजे यांचें काम तेथील नायब तहसिलदार मिस्तर रामचंद्र आपाजी हे करतील.

पुढें लिहिलेले आक्ट गव्हरनर जनरल इन् कौंसिल याणी वऱ्हाडप्रांतास त्यांत कांहीं फेरफार करून लागू केले आहेत.

१ प्रोबेटस आणि लेटर्स आफ आडमिनिस्ट्रेशनच्या संबंधी कायदा सुधारण्या आक्ट १३ सन १८७५चा. यांतील कलम ६

२ इंडियन टेलिग्राफ आक्ट १ सन १८७६ चा. यांतील आठवाव्या कलमांतील (सी) क्लाज शिवाय बाकीचा सर्व आक्ट

३ सिडिशिअस पब्लिकेशनच्या विषयीं आक्ट३ सन १८८२ चा. सर्व.

४ इंडिअन पिनल कोडची सुधारणा करण्याविषयाचा आक्ट ८ सन १८८२ चा सर्व. आणि

५ इंडिअन कंपनीचा आक्ट ६ वा सन १८८२ यांतील कलम ६५, १२५, १४४, २२० आणि २५२ यांतील कांहा भाग शिवाय करून बाकीचा सर्व.

वाशीम ता २३-१०-८४.

हल्लीं हवेत गारठा आला आहे तीन चार दिवसापासून पाऊस पडत आहे. रब्बीच्या पेरण्या पावसामुळें तहकुब जाहल्या आहेत. मे. डे. क. सां. यांची स्वारी पुसद तालुक्यांत फीरावयास गेली आहे. मे. च्यारलीस देवीस साहेब अ. क. यांची स्वारी मंगरूळ तालुक्यांत फीरावयास गेली आहे. रिसवड येथील ची. कानस्टेबल चंद्रभान पाटील रुई गांवचे यांस इ. स्पेक्टर जनरल सा याणी बरतर्फ केलें. तारीख १८ रोजीं येथें एका कुळंबी जातीचे बाईने जीव दिला जीव देण्याचे कारण प्रसुतीचे वेळची इजा न राहन जाहल्यामुळें प्राण त्याग केला.

यवत माल २३--१०-८४

स्वाति नक्षत्रास आरंभ झाला तरी पर्जन्य बहुधा रोज एक वेळ हजेरी देतोच. अद्याप पिकें चांगलीं आहेत पण आणखीं पाऊस पडल्यास ती कदाचित खराब होतील. चालू सालीं एकंदर सुमारें ४५ इंच पाऊस झाल. याच दिवसा पर्यंत गेल्या वर्षी ६० इंच झाला होता. त्या मुळें त्यावेळीं ज्वारीचे पिकास धोका बसला. या सालीं हें मान ¼ नें कमी आहे. त्य मुळें पिकाचे बाबदींत लोकास मोठी उमेद आहे.

डे. क. सा. यांची स्वारी दौऱ्या वरून आज रोजी येथें आली. येथें निराळा ट्रेझरा आफिसर (अव्वाची वगैरे) येई पर्यंत अ. क. सा. यांस फिरावयास जातां येत नाहीं. अव्वाचीचा अमला वगैरे निराळा आहे. परंतु तें कोर्ट येथें हमेशा चालू राहत नसल्यामुळे या बाबदीत व्हावा तसा रयतेस फायदा होत नाहीं. अव्वाचीचें वास्तव्य येथें अल्प काळ असतें. या मुळें ते बहुत करून तुटक पणानें राहून लोक समा जांत मिसळत नाहींत. हें कोर्ट येथें निरंतर राहण्यास आफीसरांची कमताई आहे कीं कायतें कळत नाहीं. हल्लीं मि० मीर यहसान उलहक्क किंवा पंडीत सूरज नारायण यां पैकीं कोणीं येणार अशी वदंता आहे.

येथील लायब्ररी हल्लीं बऱ्याच स्थितींत आहे. याबाबद कांहीं प्रतिकूळ लेख प्रसिद्ध झालेला नजरेस आला. परंतु तो लेख निराधार समजावा. कोणत्याही गोष्टीची बरावर माहिती करून न घेतां चुकीची माहिती प्रसिद्ध करण्यास पाठविल्यानें उत्तेजकांस व्यर्थ वाईट वाटण्या सारखें असून तें एकंदर लोक हितास बाधक आहे.

येथें कोणी एतद्देशीय वैद्य राहत नाहीं व दवाखानान्याचा फारसा उपयोग करून घेण्याचें बहुत लोकांस माहीत नाहीं, जादु व मणिमंत्र यांच्या नादी लागून फसणारांची संख्या इकडे फार आहे. यालोकांस आपलें हित केव्हां कळूं लागेल कोण जाणें!

येथे मुशाफर खान्यांत एक फकीर आला आहे. त्यानें मौन व्रत धरिलें असून [illegible] कांहीं खात नांहीं असें सांगतात या[illegible] आपणास निदान दोन तीनशें रुपये [illegible] वे असें ह्याचें मागणें असून ते नमिळ[illegible] स तो कांहीं मोठाच त्रागा करणार [illegible] हीं बोलतात. वरील आचरणा वरून लोक ब रेच त्याच्यानदीं लागले आहेत. विचाऱ्यांस पश्चाताप करण्यास कांहीं कारण नघडो म्हणजे झालें. तो कांहीं खातनाहीं पण चांगला धष्ट पुष्ट आहे. आणि खातो कीं नाहीं हें पाहण्यास त्याजवर कोणी पाहरा थोडा[illegible] ठेविला आहे.

मे. डे. ए. इ. साहेब ता. २१ रोजी [illegible] रावयास गेले.

ताप, खोकला डांग्याखोकला व हगवणवगैर मुलांचे आजार सुरू आहेत.

नोटीस

रा. गणू वल्लद संभाजी पाटील मुक्काम मौजे घिरनी ता० मलकापूर जि० बुलठाणे यांस नोटीस देणार पुरुषोत्तम निंबाजी गुरव राहणार मलकापूर नोटीस देण्यांत येते की तारीख ५ माहे जून सन १८८४ इसवी रोजीं तुह्मी आह्मास रस्त्यांत धरून बळजोरानें आपलें गावीं घिरनी येथें नेऊन पुष्कळ लोकांकडून धरून जमिनीवर पाडून निंब्याचांभाराकडून चांभार कुंडाचें पाणी माझ्या तोंडांत ओतून व कतू कडून पाजवून मला भ्रष्ट केले. याबद्दलची तुह्मावर फिर्याद होऊन सरकारानीं तुह्मास दोषी ठरवून अशा गुन्ह्याबद्दल तुह्मास योग्य दंड केला. परंतु तुह्मी जाती भ्रष्ट केल्या मुळें आम्हास जो जातीचा दंड द्यावा लागत आहे व त्याकरितां जो खर्च होणार आहे तो निकाल अजून तुमचे कडून झाला नाहीं. या करिता या नोटीसीनें तुम्हास कळविण्यांत येत आहे कीं ज्या अर्थी तुम्ही गुन्ह्यास पात्र झाला त्या अर्थी आमची जात मागत असलेला दंड २०० रु० व इतर खर्च नाशिका सुद्धां ब्राम्हण प्रायश्चित्त, भोजन खर्च, झालेला जातमंडळीस आम्ही शुद्ध होईपर्यंत खर्च एकंदर आजमास रुपये ५००; येकून ७०० रुपये नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसांचें आंत आम्हास देऊन आमची पावती घ्यावी तसें नकेल्यास आम्ही तुम्हावर एकदम दिवाणींत फिर्याद करूं व या नोटीसीच्या खर्चासुद्धां एकंदर सर्व रुपये कोर्टा कडून वसूल करूं व मग आम्ही तुमची कोणती ही तकरार ऐकणार नाहीं कळावें नोटीस दिली सही —

ताजाकलम आम्ही तुम्हास टपाल मार्गे नोटीस या प्रकरणी दिली होती पण तुम्ही ती न घेतल्यामुळें आम्हास वर्तमानपत्र द्वारें जाहिर करणें भाग पडलें.

तारिख २४। १०।८४ इसवी.

पुरुषोत्तम निंबाजी गुरव

दस्तुर खुद.

वर्तमानसार

सिमल्यास टौनहाल थिएटर आणि बालरूम बांधणारा आहेत. तेथील मुनिसिपालिटीनें पावणे दोन लाख रुपयांचे कर्जाविषयीं जाहिरात दिली आहे. हें काम सुमारें १८ महिन्यांत होईल असा अजमास आहे. बालरूमची लांबी ७० फूट वरुंदी ५० फूट होईल.

सिबेरेलवेवर एकंदर ३०,००० मजूर आहेत. सर्वांवर देखरेख करण्याऱ्या संबंधानें मोठी पंचाईत पडते आहे. तसेंच या मजूर लोकांना दरमाहा १५ रुपये पडतात, आणि शिपायांस सहा सात मिळतात. म्हणून शिपाई शिपायगिरी सोडून मजूरच बनत आहेत.

डाक्तरिणी — रशियामध्यें एकंदर २५० डाक्तरिणी आहेत. यांस फक्त स्त्रीबालरोगाचिकित्सा करण्याची परवानगी आहे. ज्ञा० प्र०

श्रीक्षेत्र नासिक एथील —नेटिव ओपिनियनचा बातमीदार कळवितो कीं — कसरतीचा खेळ— जयपूरच्या रासियतींतील काणी तकिया जमाल नांवाचे वस्ताद एक कसरतीचा खेळ घेऊन येथें आले आहेत त्यांनीं नुकताच आपला खेळ येथील प्रसिद्ध सावकार श्री. आबा साहेब चांदवडकर यांच्या वाड्यांत करून दाखविला. वस्ताद याची कला फार वर्णनीय आहे. प्रोफेसर छत्रे यांची अश्वविद्या व या वस्तादांची कसरत हीं जर एकत्र झालीं तर मला वाटतें वुईलसन सारख्यांची बिदागी बंद होईल एवढेंच नव्हे तर युरोप व अमेरिका खंडांतून पैसा आणण्याचे हें एक द्वार खुलें राहील.

बंगलोर येथें वळवांचा पाऊस सुरू झाला व पुर्वे कडील बहुतेक प्रांतांत पाऊस पडला अशी बतमी आहे. ने० ओ०

गोव्यच्या हद्दातल्या एका कोर्टाच्या दुभाष्याने पोष्टाचीं उपयोग केलेलीं तिकिटें जमा करून कांहीं एका कृतीने त्यांच्यावरचा छाप नाहींसा करून तीं टिकिटें पुन्हा उपयोगांत आणण्याचा क्रम चालविला होता व आतां उघडकीस आला असून त्याचि चवकशी सुरू आहे असें सांगतात.

मद्रासइलाख्यांतील कित्येक सरकारी नोकरींत असलेले साहेबलोक खासगी व्यापारांत व जमिनी खरेदी घऊन लागवड करण्यांत सामील आहेत असें समजण्यांत आल्यावरून त्याबद्दल विलायतसरकाराडून कांहीं लिहून आल्यावरून हल्लीं चवकशी सुरू झाली आहे असें सांगतात.

रशियाच्यासंबंधाने आपणास कांहीं अधिक वाटत नाहीं. हिंदुस्थानचा राज्यकारभार चालविणे फार कठीण आहे असें लार्ड डफरीन यांणी ता. १६ रोजीं एका मेजवानींत बोलून दाखविलें.

हिंदुस्थानचे पहिले व्हाइसराय लार्ड क्यानिंग हे इंग्रज होते; दुसरे लार्ड एलजिन हे स्काचमन होते; तिसरे लार्ड लारेन्स एरिश होते; चवथे लार्ड मेयो रेरिश, पाचवे, साहावे व सातवे लार्ड नार्थब्रुक, लीटन व रीपन हे इंग्लिश आणि आतां येणारे आठवे लार्ड डफरीन हे ऐरिशमन आहेत.

ब्रम्ह देशांतून इमारती लाकूड मुंबईत येत असतें हें सर्वांस माहीत असेलच. हें लाकूड अलीकडे फारच जास्त येऊं लागलें आहे पाच वर्षांपूर्वीं दरसाल १७ लाख रुपयांचें लाकूड मुंबईत येत असे त्याच्याबदला आतां ४८ लाखांचें येतें. तसेंच बंगाल्यांत २० लाखांचें जात होतें तें आतां ३६ लाखांचें जातें. आणि मद्रासेस ७॥ लाखांचें जात होतें तें आतां १२ लाखांचें जातें. हा रुपयांचा हिशेब असून लाकडांचा हिशेब पुढीलप्रमाणें आहे पांच वर्षांपूर्वीं मद्रासइलाख्यांत ब्रम्हीसाग १६,००० टण खपत होत आणि मागच्या वर्षी १४,००० खपला. बंगाल्यांत ३०,००० टण खपत होतें तें ४०,००० खपूं लागलें व मुंबईइलाख्यांत २७,००० टण खपत होतें तें ९१,००० टण खपू लागलें. या लाकडाचा जसा खप वाढला तसा भावही वाढला आहे. १८८० सालीं ४८ रुपये टण प्रमाणें भाव होता तो आतां ९५ रुपये टण झाला आहे.

ब्रह्मी राजाच्या राज्यांत फार अव्यवस्था व जुलूम असल्यामुळें तें राज्य खालसा करावें अगर त्यास पदच्युत करून दुसरा राजा करावा अशाबद्दल हिंदुस्थानसरकारास अर्ज करण्याकरतां रंगुन येथें (हें इंग्रजी हद्दींतलें ठिकाण आहे) लोकांची एक सभा भरली होती व त्यांत त्याप्रमाणें सरकारास अर्ज करण्याचें ठरलें. या सभेंत पुष्कळ ब्रह्मीलोकही हजर होते व त्यावरून ब्रह्मीप्रजेस ब्रह्मी सरकारचा कंटाळा आला असून त्यांस इंग्रजी राज्यसत्ता मनापासून आवडत्ये असें होतें सबब या सभेचें म्हणणे झुगारून देण्याचें हिंदुस्थानसरकारच्या हातून होणार नाहीं अशी इंग्रजलोकांनीं ओरड चालविली आहे ! ठीकच आहे पण ओरड करणारांच्या हातांत अजून पूर्णपणे राज्यसत्ता आली नाहीं हें मात्र विरुद्ध आहे.

एडिंबरो येथें नुकतेंच जें जंगली पदार्थांच्या संबंधाचें प्रदर्शन झालें त्यांत हिंदुस्थानची व विशेषेकरून मुंबई इलाख्याची चांगली वाहवा झाली. मुंबईइलाख्यांतले कान्सरवेटर मि. शालवर्थ यांस चांगले पदार्थ पाठविल्याबद्दल सोन्याचें पदक मिळालें असून कानड्याचे असि. कान्सरवेटर मि. हसलडन यांस डिपलोमा मिळाला. तसेंच पुण्याच्या बोटानिकल गार्डनचे सुप. मि. वुडरो यांस आणि अजमीरचे डेपुटी कान्सरवेटर यांस सर्टिफिकिटें मिळालीं. या नांवांवरून ही सर्व युरोपियनांची वहवा झाली असें होतें, पण हल्लीं तसेंच असावयाचें हें उघडच आहे. अ० द०

मुंबई आमचे लोकहितेच्छु व्हाईसराय साहेब यांची स्वारी विलायतेस जाणार तेव्हां त्यांच्या मागें कांहीं तरी त्यांचे स्मारक करण्याच्या वाटाघाटीकरितां येथील पुढारी गृहस्थांची सभा येथें सर जेमशेटजी जीजीभाई बारोनेट ह्याच्या बंगल्यांत भरली होती. व्हाईसराय साहेबांच्या नांवानें एक उद्योगशाळा स्थापण्यासाठीं आणि त्यांचा पुतळा उभारण्यासाठीं फंड जमा करण्याबद्दलच विचार ठरत होते, ही मोठी आनंद मानण्यासारखी गोष्ट समजली पाहिजे. जगदीश कृपेनें त्यांच्या या स्तुत्य उद्योगास यश देवो.

भयंकर पत्नी हत्या—ता. २ अक्टोबर रोजीं रात्रीं ईस्त इंडियन रेलवेच्या आसेनसोल स्टेशनावर त्या रेलवेच्या एका गार्डानें आपल्या बायकोचा अतिशय क्रूर रीतीनें खून केला. तो प्रकार असा कीं, त्यानें प्रथम तिला आपल्या घराच्या १२ फूट उंच गच्ची वरून खालीं लोटून दिले; नंतर तिला वर उठवून तिचे डोळे बाहेर काढले आणि तिच्या तंगड्यांवर मोठ्या निर्दयपणानें कुऱ्हाडीचे घाव मारिले. इतक्यांत पोलिसानें येऊन त्यास कैद केलें. पण ती बिचारी मरण पावली. त्या चौकशी राणीगंज येथें चालू आहे असें इं. डे. न्यूजकर्ते लिहितात. त्या चौकशींत या घोर कृत्याचें कारण बाहेर पडलच परंतु तें सुराबाई किंवा कामदेव यापैकीं एखाद्याची लीला असेल असें वाटतें.

कर्नल स्टयूअर्ट यांची त्यांजबरोबरच्या लोकां बरोबर आरब लोकांनीं कत्तल उडविल्याचें वर्तमान आलें हे तें परंतु ते आरबी शेखांच्या हातांत कैदी आहेत असें ता. १३ अक्टोबरच्या कैरोच्या तारे वरून कळतें.

मोडोड्याच्या फुलांची दारू होत असते आणि अलीकडे हीं फुलें या देशांतून अतिशय बाहेर जाऊं लागलीं होतीं परंतु आपल्या दारवेच्या व्यापारास त्यांच्या योगें धक्का बसतो म्हणून या पुढें हीं फुलें आपल्या राज्यांत येऊं देण्याची फ्रान्सनें बंद केली असें मर्सेलीसच्या ता. १४ अक्टोबरच्या तारेवरून कळतें.

चिलटांचा दंश—यःकश्चित प्राणी चिलट दंश करते तेव्हां आपण त्याजवर चापट मारून त्यास मारून टाकतों. परंतु अलीकडील शोधावरून असें कळतें कीं या प्राण्याची दंश करण्याची कृति, एकाद्या शस्त्रवैद्याच्या कृतीहून अतिशय शहाणपणाची असते. म्हणजे याची मांसांत खुपसण्याची जी नांगी असते तिचा बरोबर निरानिराळीं ३ | ४ शस्त्रें मासांत जातात. त्यांत एक करवत, एक पंप आणि रक्त सांठविण्याच्या पिशव्या इतकी सामुग्री असंत. आणि रक्ताचा झरा सारखा वाहात राहावा म्हणून त्यांत आपल्या तोंडांतील विष तो मिळसतो कोण विलक्षण योजना ही!

रशिया देशांतून असें वर्तमान कळतें कीं, उग्रा आणि कालना येथें मंगोलिया, ची, तार्तरी आणि बुखारा येथील भाषा आणि साधारणतः मध्यएशियांतील सर्व पोटभाषा शिकविण्यासाठी शाळा स्थापन करण्यांत येत आहेत. पुढें गरज लागणार त्याची आधींच तयारी ठेवणें हीच दूरदृष्टी!

नेपालचे सेनाध्यक्ष जनरल धीर समशेर हे फार दिवस आजारी होतें ते गेल्या गुरुवारीं रात्रीं मरण पावले असें काटमंडूच्या तारेवरून कळतें. सु० प०

खंडवा—येथें एक अमानुष कृत्यें करणारा मनुष्य आला आहे. हा जातीचा दक्षिणी ब्राह्मण आहे परंतु त्यास जातीपातीचा किंवा भक्ष्याभक्ष्याचा विधिनिषेध नाहीं. तो दगड, पितळेच्या डब्या, वगैरे अभक्ष्य वस्तू खातो तरी त्यास कांहीं बाधा होत नाहीं.

रामटेकची यात्रा ता० २८ आक्टोबरपासून सुरू होऊन ता० ९ नवंबर पावेतों राहील. येथें जनावरांचे व धान्यें, कापूस, तंबाखू वगैरे जिनसांचें प्रदर्शन होऊन बाक्षीसेंही देण्यांत येतात. ही यात्र मोठी भरते. न्या. सु.

अफूचें उत्पन्न— गेल्या जुलई महिन्यांत बंगाल्यांत अफूचें ९१,९३,७०९ रुपये उत्पन्न झालें म्हणजे अजमासापेक्षां २,१६,२०९ रुपये अधिक झाले. तसेंच. सदर महिन्यांत मुंबई इलाख्यांत १३,२७,००० रुपये उत्पन्न झालें. म्हणजे अजमासापेक्षां १,४१,७६७ रुपये कमी झाले. एकंदरीनें दोन्ही इलाखे मिळून या खेपेस अफूचे उत्पन्नांत बरीच खोट लागली म्हणावयाची.

सोनें आणि चांदी गेल्या जूलई महिन्यांत हिंदुस्थानांत ७१,०७,९१४ रुपयाचें सोनें व ७६,३३,२१० रुपयांची चांदी बाहेर गावंहून आली; व येथून (हिंदुस्थानांतून) कायते ९,८०० रुपयांचें सोनें व १६,०३,२१० रुपयांची चांदी बाहेर गांवीं रवाना झाली.

एक्साइस कमिशनचा रिपोर्ट सरकाराकडे गेला आहे.

युरोपियन पोस्टल तिकिटावरती आणखी नवीन न्याशनल स्टांप मारिणार आहेत असें कळतें.

एकादशसहस्राक्षे पुराणांतरीच्या वर्णनांतून निरनिराळ्या आकृतीचेविलक्षण पुरुषांविषयीं व प्राण्याविषयीं गोष्टी दृष्टीस पडतात. सांप्रत प्रोफेसर मोसेले यांस एक त्रिन हाडांचा प्राणी आढळला आहे त्याला एकादशसहस्र डोळे आहेत. हें खरें असेल काय?

टाइम्सकर्त्यांचें असें म्हणणें आहे कीं, हिंदुराष्ट्रांमध्यें ३,७७,९०,००० प्रजा आहे. व त्यां पासून १,१९,००,००० पौंडाचें उत्पन्न होतें. म्हणजे माणशीं ६शि. १०पे. पडतात त्यांचें २,७९,०७९ सैन्य आहे व ३,३७२ तोफा आहेत. तसेंच मुसलमानी राष्ट्रांमध्यें १,४३,००,००० प्रजा आहे व त्यांपासून ५२,४०,००० पौंडाचें उत्पन्न होतें. म्हणजे माणशी ७शि. ४ पे. पडतात. त्यांचें ७४,७६० सैन्य आहे. व ८६५ तोफा आहेत.

वाशिंगटनच्या तारेवरून असें कळतें कीं तिकडील पिकापाण्याच्या रिपोर्टांत कापसाच्या उत्पन्नाविषयीं फारच बोभाटा झाला आहे. यंदा कापसाचें उत्पन्न पुरे बारा आणेही आलें नाहीं. या योगानें तिकडील लोकांचें बरेंच नुकसान होईल. इं. प्र.

पारीस येथें तान्ह्या मुलांचे एक प्रदर्शन भरणार आहे. १२महिन्यापासून तों२वर्षांचीं अशीं हजार मुलें येण्या बद्दल अर्जी आल्या आहेत. त्यांची शरीर संपत्ति, रंगरूप, व अंगसंजोग, यांची परीक्षा करण्यास डाक्टर, शास्त्रवेत्ते, अशांची कमिटी नेमिली आहे.

निजाम सरकारची स्वारी-मागील प्रमाणें या सालीं सुमार महिना दीड महिन्यानीं नगर येथील स्टेशनावर उतरून औरंगाबादेस कांहीं धर्मसंबंधीं कृत्या करितां जाणार- असें कळतें. न्या० सिं०

☞ हें पत्र आकोला येथें कै०वा०खंडेराव बाळाजी यांचे 'वऱ्हाडसमाचार" छाप खान्यात नारायण खंडेराव फडके यानीं छापून प्रसिद्ध केलें